

visme italià i quan començava a sorgir un ferment ideològic de les mateixes característiques, la primera concreció pràctica del qual havia estat la creació de les Juntas Ofensivas Nacional-Sindicalistas, en octubre de 1931.

A finals de març i principis d'abril de 1933 es comencen a celebrar a Madrid una sèrie de reunions públiques i Assamblees -convocades pel Partit Comunista- per tal de començar a plantejar el problema feixista i les mesures tàctiques a prendre, reunions en les que l'Esquerra Comunista hi tindria sempre un paper destacat (36); i en el mateix mes -d'abril l'òrgan teòric dels trotskistes espanyols s'ocuparia de les possibilitats de desenvolupament d'un feixisme hispànic, tenint en compte la correlació de forces existents i el moment republicà. Juan Andrade -firmant amb les sigles -ICE- s'ocupava del problema, des de la perspectiva política que oferia l'exemple alemany i analitzava l'alternativa de lluita antifeixista que proposava el Partit Comunista d'Espanya, en considerar feixistes des de l'extrema dreta fins al al social-feixisme, l'anarco-feixisme i òdhuc el trotsko-feixisme (37). I Andreu Nin tractava de la caracterització social del feixisme, i de les possibilitats de desenvolupament que tenia a Espanya (38). No dubtava en constatar el perill feixista -si bé aquest encara no era imminent- com no dubtava en negar el caràcter feixista que tindria un govern Lerroux, doncs "las ilusiones democráticas de las masas pequeñas burguesas son todavía demasiado vivas para que el ex caudillo demagógico pueda echar por la borda las instituciones parlamentarias e instaurar de golpe y porrazo un régimen de dictadura descarada apoyándose precisamente en dichas masas" (39). Evidentment, la postura de la petita burgesia, com a classe social vacil·lant, era determinant per l'ascens del feixisme, ja que aquest es recolgara sempre en aquestes classes per a assumir el control total del poder.

A partir de l'estiu de 1933, les contradiccions socials esdevenen perillosament antagòniques, en aguditzar-se la si-

tuació general en què vivia el país. Per una banda, la falsa resolució de la qüestió agrària provocaria un allau de vagues camperoles que a Andalusia i Extremadura perpetuarien un estat d'agitació permanent, en concretar-se moltes vegades en sabotatges i incendis a les collites. Per altra banda, les contradiccions assolirien també caràcter irreconciliable en el si del propi govern; i quan entre els socialistes es comença a obviar el paper de la República i la disassociació entre els líders i la seva base sindical —sobretot l'organitzada en la Federació Nacional de Treballadors de la Terra— el govern republicano-socialista començà a entrar en crisi, crisi en la que incidien també els factors d'ordre públic, l'ascendència de la gran burgesia, a través de Lerroux i d'altres organitzacions de dreta —en abril els radicals havien estat els vencedors indiscutibles en les eleccions municipals a tot l'Estat, excepte a Catalunya—, i la crisi econòmica que esdevenia cada vegada més un problema insoluble, i que es manifestava entre la classe obrera en el creixament cada vegada més inquietant de l'atur forçós. En aquestes condicions, el manteniment de la coalició governamental resultava molt difícil.

Que la política menada per la coalició era la responsable de la situació en què es trobava Espanya, i que aquesta responsabilitat requeria damunt els socialistes, estava molt clar per l'Esquerra Comunista, que no parava de denunciar-ho continuament, qualificant la coalició de contrarrevolucionària (40).

Els mesos de juliol i agost de 1933 significaran l'ensorrament definitiu del govern republicano-socialista. En les Corts, les dretes obtenien substancials victòries en els debats sobre la Llei d'Arrendaments Rurals i així mateix les obtingueren en les eleccions del Tribunal Suprem i, significativament, en el Tribunal de Garanties Constitucionals.

Fets, tots plegats, que motivaren el retraïment dels socialistes -que abandonaren el govern- i que, com a conseqüència, provocaren la dimissió d'Azafía, a principis d'octubre. L'acceleració del procés de desintegració del govern, amb la corresponent ascensió de les forces reaccionàries i representants de la gran burgesia rural i urbana s'havia produït així des del mateix moment en què la República no havia sabut o no havia pogut satisfer les mínimes aspiracions de la immensa majoria de la població productiva espanyola -almenys, d'uns sectors molt importants- i el propi desenvolupament del procés ja havia estat previsible des de, pràcticament, el seu inici.

En octubre de 1933, amb la dimissió d'Azafía, Alcalá Zamora -president de la República- donà l'encàrrec de formar un nou govern a Lerroux, però davant l'hostilitat de les Corts -que encara estaven controlades per la majoria republicano-socialista- es veu obligat a disoldre-les i a convocar noves eleccions a Corts, pel 19 de novembre, mentre un govern de transició presidit pel radical Martínez Barrios s'en carregava de preparar-les.

El lapsus de temps que transcorre entre els mesos d'octubre i novembre de 1933 -des de la dissolució de les Corts al dia de les eleccions- possibilita a les diverses organitzacions obreres plantejar-se la seva futura actuació tant de forma immediata -de cara a les eleccions imminents- com en l'encara incert període que seguiria a les eleccions. L'estratègia general de les eleccions ocuparia, però, la part més important de temps de les organitzacions obreres. L'Esquerra Comunista, que ni per la seva força numèrica i escàs ressò de les seves consignes, ni pels seus plantejaments orgànics -malgrat la rectificació iniciada des de la III Conferència Nacional- no es presentaria a les eleccions (41) apro

fitaria aquest període de temps per incidir en l'anàlisi del període transcorregut i de la crítica situació política a què s'havia arribat. Així, en un compendi de treballs publicats a Comunismo sota el títol genèric de El desarrollo de la revolución española y sus perspectivas actuales (42), es tractava tant de l'etapa de la conjunció republicano-socialista, interpretada des de la perspectiva que hem anat veient (43), com de la significació político-social de Lerroux (44), passant per una anàlisi tàctica de la postura del proletariat enfront el feixisme (45), i acabant amb sengles articles sobre el paper que estaven jugant anarco-sindicalistes, per una banda (46), i el Partit Comunista, per l'altra (47).

En la breu introducció que prologava el compendi — signada per Juan Andrade, sota el pseudònim ICE (48)— es posa també de relleu la transcendència immensa de les eleccions, que comparava amb les celebrades el 12 d'abril de 1931, i s'afirmava l'evidència de què "el resultado de — las elecciones ha de cambiar la situación en el sentido de acentuación del dominio de las tendencias más reaccionarias" (49). Per l'Esquerra Comunista estava clar —i si seguim el procés interpretatiu que ha anat donant al decurs de la revolució espanyola ho entendrem així com a molt lògic— que la caiguda del bloc d'esquerres republicanes i socialistes havia servit per a donar caràcter oficial a la contrarrevolució (50).

El moment era delicat, i si uns mesos abans el perill del feixisme era encara llunyà, ara es convertia en un perill imminent, ja que "toda la burguesía es hoy fascista, o por lo menos todas sus actividades conducen fatalmente, con la fuerza de una necesidad inexorable, al fascismo" (51). El feixisme, així, no apareixia com "un capricho, una veleidat de la burguesía, un fenómeno que puede o no sobre-

se disponga con decisión y firmeza no a mantener la democracia formal, empeño por demás utópico y reaccionario a la vez. Utópico, porque el mantenimiento de la democracia burguesa sólo es posible en tanto convenga a la burguesía, y hoy la burguesía sólo puede mantenerse mediante la más feroz dictadura. Reaccionario, porque el mantenimiento de la democracia burguesa supone el mantenimiento de la burguesía como clase social dominante en una situación en que la humanidad sólo puede seguir desarrollándose a condición de suprimir a la burguesía. Sólo una poderosa concentración revolucionaria de toda la clase obrera para la liquidación de la burguesía puede dar el triunfo a las fuerzas sociales progresivas y aniquilar la contrarrevolución. Y lo que no sea esto, lo que sólo se reduzca a hacer alusiones verbales a la dictadura proletaria, permaneciendo en los hechos metido hasta el codo en el pantano de combinaciones parlamentarias de la democracia burguesa, es contribuir a preparar la sepultura de las masas productoras" (53).

LES ELECCIONS DE NOVEMBRE I L'ESQUERRA COMUNISTA. CREACIO I DESENVOLUPAMENT DE LES ALIANCES OBRERES FINS A LA REVOLUCIO D'OCTUBRE

El triomf dels radicals i de la CEDA en les eleccions de novembre de 1933 ratificaren abastament les anàlisis i prediccions que havia fet l'Esquerra Comunista en vigílies electorals. L'ascensió de Lerroux al govern de la República i la seva permanència durant dos anys, el darrer any — juntament amb la CEDA, representaria pel procés republicà espanyol una regressió molt forta en els seus aspectes programàtico-reformistes. Si bé és cert que en el que respecte a la reforma agrària, el nou govern agilitzà mínimament el procés d'assentaments camperols, no és menys cert que la classe obrera fou la més perjudicada per la nova política governamental, fins el punt de què durant aquests —

dos anys les contradiccions que hem anat estudiant s'accentuarien encara molt més i es polaritzarien de tal manera que en octubre de 1934 el proletariat espanyol -significativament l'asturià- plantejaria a la pràctica i d'una manera ofensiva la seva alternativa de classe, en dur a terme un important assaig de reducció proletària.

La reacció immediata d'un sector de la classe obrera espanyola -l'organitzada dins la CNT- davant el resultat de les eleccions, fou proclamar un moviment insurreccional d'àmplies dimensions, durant la segona setmana del mes de desembre, que seria reprimint durement pel govern.

Per part de l'Esquerra Comunista d'Espanya, el seu Comitè Executiu, dos dies després de les eleccions, envia un comunicat a tots els seus grups, en el que, després de constatar el perill en què es trobava la classe obrera espanyola, i la gravetat del moment, donava unes directrius a seguir :

"La clase obrera española, que ha demostrado una tan extraordinaria vitalidad, está dispuesta a luchar. Lo que precisa ahora es canalizar esta voluntad de lucha. Y para ello, nada tan eficaz como ir a la formación inmediata del frente único de todas las organizaciones políticas y sindicales del proletariado. El Comité Ejecutivo trabaja activamente en este sentido y tiene una fundada esperanza de ver coronados sus esfuerzos por el éxito. Los Comités Regionales y los grupos locales deben secundar estos esfuerzos formulando proposiciones de frente único a las organizaciones locales y regionales. Este frente único debe perseguir como finalidad inmediata la de oponer un dique a la reacción, organizando la acción conjunta de la clase trabajadora. Su consigna inmediata debe ser :

LUCHA ACTIVA CONTRA LA REACCION

IMPEDIR LA REUNION DE LAS CORTES ELEGIDAS

Alrededor de estas consignas es perfectamente posible agrupar, para el combate, a los trabajadores de todas las tendencias.

Los grupos deben comunicar inmediatamente al C. E. el resultado de su actividad en el — sentido indicado" (54).

A partir d'aquest moment, el Front Unio obrer entre les diverses organitzacions de classe deixaria d'ésser una consigna per la propaganda — consigna que la majoria de grups comunistes havien defensat durant el període republicà, amb matisacions, però, diverses— per a convertir-se en una realitat pràctica que adquiriria la seva primera plasmació a Catalunya. Efectivament, el dia 9 de desembre de 1933, la UGT, els sindicats d'oposició dins la CNT (trentistes), la Federació Socialista de Barcelona (PSOE), el Bloc Obrer i Campesol, la Federació Sindicalista Llibertària (trentistes), l'Esquerra Comunista d'Espanya, la Unió Socialista de Catalunya, la Unió de Rabassaires de Catalunya i la Federació de sindicats expulsats de la CNT (controlats pel BOO), firmen un manifestat de constitució de l'Aliança Obrera de Catalunya, amb un programa i uns objectius totalment classites (55). Pocs dies després de la constitució de l'Aliança Obrera catalana, el Comitè Executiu de l'Esquerra Comunista enviava una nova circular als seus grups on analitzava la situació espanyola en la fase ascendent cap el feixisme, i el comportament dels diversos grups obrers — des del socialistes al Partit Comunista, passant per la FAI i la CNT— afirmava que a Llerena els militants de l'Esquerra Comunista havien constituit també el Front Unio i que estaven fent gestions per a estendre'l a tota la província de Badajoz, com talment ho feien els militants d'Astillero (Santander). La circular acabava amb les consignes que, segons el criteri del Comitè Executiu, havia de sostenir la classe obrera en aquest moment:

"Defensa de las conquistas logradas. No tolerar el menor retroceso en este sentido.

Disolución de las Cortes actuales.

Paso de los monárquicos y monarquizantes a la ilegalidad y prohibición de su prensa.

Convocación de nuevas elecciones sobre la base del voto a los mayores de diez y ocho años, sin excluir a los soldados y con exclusión de los miembros del clero y de las órdenes religiosas.

Organización de la lucha contra la reacción" (56).

Eren les mateixes consignes que Andreu Nin proposaria, amb lleugeres modificacions el mateix mes de desembre, com a constitutives del que havia d'ésser un programa mínim de Front Unic (57).

Des del mes de desembre de 1933 i durant tot l'any 1934, la política de la majoria de les organitzacions obreres espanyoles girarà entorn de les Aliances Obreres i del Front Unic, -des d'una perspectiva favorable per part d'unes (trentistes, Bloc Obrer i Camperol, Esquerra Comunista, etc.), des d'una posició escèptica i despectiva per part d'altres (com el cas de la CNT), o des d'una actitud completament negativa per part d'unes tercers - (com és el cas del Partit Comunista)-, i es concretarà en l'objectiu principal de barrar el pas a la implantació plena del feixisme a Espanya. Ara, però, sectors importants de la classe obrera espanyola consideraran que l'única manera d'aconseguir-ho seria a través d'una posició de classe independent que suposava, així mateix, una superació del marc institucional de la República burgesa i, consegüentment, l'acceptació de l'alternativa de revolució proletària. Es en aquest sentit que cal valorar la radicalització que des de 1933 s'estava produint dins el Partit Socialista i dins les joventuts socialistes, i també la nota complementària que es publica en el manifest constitutiu de l'Aliança Obrera de Catalunya, i que remarca el caràcter classista del front obrer, afegint -

que "las organizaciones políticas y partidos que no sean de clase podrán adherirse moralmente pero no ser miembros efectivos del mismo" (58).

Des del mateix moment de la constitució de la primera Aliança Obrera, l'Esquerra Comunista s'integrarà — plenament a la tasca de propagar-les i de dotar-les d'efectivitat política. Andreu Nin, que havia estat el firmant del Pacte d'Aliança Obrera per l'Esquerra Comunista, i — que formava part del seu Comitè Regional, seria entrevistat en el mes de gener de 1934 per un diari de Barcelona on destacava la formació de l'Aliança Obrera com una fita important que havia aconseguit el proletariat català :

"La constitución de la Alianza Obrera es — uno de los acontecimientos más importantes que se han producido en el movimiento obrero internacional durante esta última década. Después de tantos años de hablar de frente único, hemos — conseguido convertirlo en una bella realidad en Cataluña y disipar la atmósfera de desconfianza que se había creado a su alrededor por la absurda política seguida, en este aspecto, por el — stalinismo.

La trágica experiencia de Italia y Alemania ha infundido a las masas trabajadoras el convencimiento profundo de que sólo la unidad de acción de la clase obrera puede evitarle una hecatombe igual a la que han sufrido sus hermanos de esos dos países. La fundación de la Alianza ha venido a demostrar que esta unidad de acción es posible, y con ello, a dar al proletariado la sensación tangible de su propia fuerza. La alarma con que este primer ensayo de frente único ha sido acogido por la burguesía es la prueba más evidente de que el camino elegido es el acertado.

La Alianza (...) tiene dos características fundamentales que, por su trascendencia, juzgamos necesario poner de relieve : primero, la — afirmación clara y resuelta de que la clase trabajadora se dispone a luchar, no como un apéndice radical sino para cumplir su misión histórica : dar la batalla a la burguesía, conquistar el poder y realizar la revolución social; segun

do, el acuerdo perfecto, para cumplir esta misión, con los campesinos, cuyas reivindicaciones pueden hallar plena satisfacción sólo en la revolución proletaria. La colaboración directa de la "Unió de Rabassaires" en la Alianza tiene una inmensa importancia histórica" (59).

Nin augurava al moviment aliancista unes perspectives immillorables per la seva expansió a la resta de la Península, a causa de les adhesions que el Comitè Executiu de l'Aliança Obrera de Catalunya anava rebent de tots els indrets, i de l'eufòria general amb què s'havia rebut la seva creació (60).

Malgrat l'optimisme inicial de NIN, però, les Aliances Obreres no assoliren l'expansió prevista. La CNT -excepte a Astúries- es negaria a ingressar-hi, i des del primer moment adoptaria una actitud completament hostil, així com el Partit Comunista. La Unió Socialista de Catalunya també abandonaria l'Aliança Obrera, en entrar a formar part del govern de la Generalitat, en el mes de març de 1934; i allò mateix faria la Unió De Rabassaires, en dependre ideològicament i política de l'Esquerra Republicana de Catalunya. Pel que fa al Partit Socialista, si bé les va acceptar en un principi, mai no es va interessar en propagar-les i en accelerar el seu procés, ja que no va voler subordinar la seva independència política a un organisme superior, més quan a molts indrets de Castella, Extremadura, etc. era l'única organització obrera existent, o la predominant.

Totes aquestes postures no foren, però, impediment perquè l'Aliança Obrera es desenvolupés desseguida a Catalunya, a partir sobretot de la força sindical del B.O.C., dels trentistes i de la Federació Socialista Catalana i la UGT, i s'extengués rapidament al País Valencià, on la CNT estava sota el control dels sindicats trentistes. A la resta de l'Estat, el procés fou més lent. A Astúries es firmaria un pacte d'Aliança Obrera entre la UGT, la CNT i la Fe

deració Socialista Asturiana, el març de 1934, i poc temps després s'hi adheririen el B.O.C. i l'Esquerra Comunista; a Madrid no es constituïria fins el mes de maig, etc. (61). No cal dir que l'Esquerra Comunista formaria part de tots els Comitès locals que es crearen, tant dins de Catalunya com a fora, evidentment, en els llocs on hi tenia organització. Així, sabem que firmaria pactes d'Aliança Obrera, a més de Catalunya i Barcelona -el Comitè Local de Barcelona de l'Aliança Obrera es constituïria en abril de 1934, i - Francesc de Cabo firmaria el manifest constitutiu per l'Esquerra Comunista (62)-, i de les esmentades de Badajoz, a Madrid, (63), Sevilla (64) i al Port de Sagunt (65).

Quina era, però, la postura de l'Esquerra Comunista envers i dins les Aliances Obreres? Sota quins plantejaments organitzatius i conceptuals es va integrar al moviment? Hem anat veient, com des de l'inici de la República, els trotskistes espanyols havien defensat la necessitat d'un Front Únic obrer, d'organitzacions de masses constituïdes en la base proletària, que en forma de Juntes Revolucionàries o Juntes de fàbrica o taller agrupessin el proletariat sense distinció de tendències i actuessin com a organismes ofensius per a organitzar i dirigir la revolució, anàlogament com havien fet els soviets a Rússia. En aquesta primera etapa, així, el front únic es concretava en la consigna molt definida de Juntes o soviets.

A partir de la formació de les Aliances Obreres la problemàtica, però, canvia. Els soviets russos havien estat organitzacions creades des de la base mateixa de la classe obrera, i amb relativa facilitat, a causa de la inexistència a Rússia d'organitzacions de masses -com els sindicats- poderoses. En canvi l'Aliança Obrera -que no deixa d'ésser organisme de front únic- era creada per un pacte entre organitzacions, al marge de la base obrera. Aquesta

diferenciació entre soviets i Aliança Obrera i l'Esquerra Comunista la tindria molt en compte, des de bon principi. Fersen -un membre del Comitè Executiu- ho deixava ben clar en una entrevista que li feren a finals d'agost de 1934 les joventuts socialistes (66). Explicava que a Espanya no havien sorgit els soviets per la raó de - que ací "existen poderosas organizaciones que tienen bajo su disciplina a grandes masas", i que aquestes organitzacions no havien renunciat "al control de su propio movimiento para crear otra base de lucha. Guste o no guste, éste es un hecho del cual hay que partir" (67).

En aquesta mateixa entrevista Fersen sortia al pas de l'acusació llançada pel Partit Comunista de que les Aliances eren un front únic burocràtic -pel fet de que s'havien constituït sense consultar a la classe treballadora- amb els arguments de que la classe obrera estava en els sindicats i en els partits que constituïen les Aliances, així "cada cual puede exigir en su propia organización cuentas sobre la Alianza y luchar porque prevalezca el criterio que tenga" (68).

Sobre si les Aliances havien d'ésser organismes insurreccionals o simplement tenien com a missió les lluites parcials, Fersen no dubtava en dir :

"A nuestro juicio, no existe tal dilema : ni la revolución social se puede reducir a la preparación de un complot, ni puede tampoco el proletariado sumirse en luchas parciales de espaldas al problema de la insurrección. Si renunciamos a las luchas parciales por no gastar energías, resulta que el movimiento obrero se mete en una situación cada vez más difícil, a causa de los "avances parciales" de la reacción. Tal es lo que ha sucedido en España desde noviembre hasta ahora. Por otra parte, a causa de los avances de la reacción, la clase obrera puede verse obligada a librar de un momento a otro el combate decisivo, aún a pesar suyo. No estar bien preparado para ello, no estar ojo avizor, es con-

denarse a una muerte heroica, como en Austria, o miserable, como en Alemania, pero segura, — cuando de lo que se trata es de vencer. La negación de las luchas parciales sólo puede conducir a la pasividad diaria y a la agravación de la situación de la clase obrera.

(...) En resumen : la clase obrera necesita de luchas parciales bien entendidas. Pero — debe estar dispuesta a reaccionar con la máxima decisión y energía si se ve en el trance de defender su existencia. Si la clase obrera está preparada para reaccionar llegado este momento, se puede asegurar que vencerá" (69).

En realitat, però, l'Esquerra Comunista més que de les qüestions teòriques o conceptuals, s'ocuparà d'altres de tipus organitzatiu. Ja en gener de 1934, quan informava de la formació de l'Aliança Obrera de Catalunya exposava també :

"Es necesario estructurar local y nacionalmente el movimiento. Y es preciso al propio tiempo, como tarea primordial sobre todo para los comunistas, emprender una agitación activa entre las masas de la Confederación para que éstas presionen a sus dirigentes a entrar en la corriente organizada antifascista" (70).

Durant tot el període que va de gener a octubre de 1934, l'Esquerra Comunista insistirà en la necessitat d'organitzar el front únic a escala de l'Estat, ja que "no es posible oponer una resistencia eficaz a la burguesía, porque no hay una disciplina de conjunto ni unos objetivos comunes. La ofensiva burguesa no está realizándose en la "escala regional", sino que alcanza a todo el país" (71). Aspectes en els que tornava a insistir Andreu Nin en el mes d'abril (72).

Per altra banda, l'Esquerra Comunista criticaria les posicions dil·letants i la falta de convicció del PSOE en crear Aliances (73), i el boicot sistemàtic a què anarquistes i comunistes oficials sotmetien a les Aliances Obreres (74).

Finalment plantejava la qüestió del Front Únic en el terreny sindical, i afirmava taxativament que "la primera condició para el establecimiento de un verdadero frente único de la clase trabajadora, es realizar la unidad sindical. Es en el frente económico donde la clase obrera — puede entenderse más fácilmente" (75). En el mateix mes — en què s'escrivia això (agost de 1934), Juan Andrade — que actuava a Madrid, bastió, per excel·lència, del PSOE — feia un balanç de l'actuació de les Aliances Obreres, del què havien estat fins aleshores, i presentava també una alternativa per a vigoritzar el seu desenvolupament i extreure-les de l'esclerosi en què es trobaven :

"Podemos, haciendo el máximo de concesiones, explicarnos que en el período recorrido las Alianzas hayan tenido un carácter desarticulado. Se trataba, en primer lugar, de ir sentando unas bases. Pero ya hemos recorrido suficiente camino, y ahora debemos aprestarnos a sentar nuevas bases. Es preciso, con toda urgencia, la celebración de una reunión común de los representantes nacionales de todas las organizaciones que integran las Alianzas locales. Y que de esta reunión salga la elaboración de un pacto concreto que anule todos los existentes y que sirva de norma para la actuación futura. Es necesario, igualmente, que sobre una escala nacional se aborde inmediatamente la creación de las milicias obreras y campesinas. Hay que desarrollar en toda España — una gran campaña de mítines y manifestaciones que impulse y vigorice el sentimiento del proletariado. Hay que robustecer las Alianzas, hay que dotarlas de vida propia, hay que sembrar su programa y su acción por todos los rincones de la Península. Pero, ante todo, porque es la condición previa de todo lo demás, el Partido Socialista — debe ser consecuente con sus palabras. Debe poner de acuerdo las palabras de sus delegados, orgadores y periodistas con su actuación diaria" (76).

D'aquesta manera es presenta al Partit Socialista com el màxim responsable de l'estat retardatari en què es trobaven les Aliances Obreres a la Península.

No era aquest, però, el cas de l'Aliança Obrera de Ca

talunya. Malgrat les desercions i el boicot de la CNT, l'Aliança Obrera catalana assoliria una ascendència real entre els obrers catalans de fora de Barcelona -la capital catalana estava dominada encara pel predomini de la CNT-FAI-, i el dia 13 de març convocaria una vaga general de protesta contra el feixisme i de solidaritat amb els vaguistes de Madrid, que, malgrat ésser boicotejada pel govern de la Generalitat i per la CNT, seria seguida a diverses poblacions catalanes (77).

Com ja hem dit, durant l'any 1934 les organitzacions obreres centrarien el seu interès i la seva atenció en la lluita antifeixista, l'objectiu de la qual era, evidentment, evitar el triomf absolut de la contrarrevolució, en la seva forma feixista. Començaven a preocupar, per exemple, les activitats dels falangistes de José Antonio Primo de Rivera, que en febrer de 1934 s'unificarien amb les Juntas Ofensivas Nacional-Sindicalistas, de Ramos i Redondo. Així com va preocupar, per la intencionalitat política que representava, l'amnistia decretada per Lerroix, en març, a favor dels militars sublevats en agost de 1932, i les repetides concentracions organitzades per partits de dreta, que es varen anar celebrant arreu del país.

1934 es va caracteritzar també pel conflicte que es va produir entre el govern central de la República i el de la Generalitat. Efectivament, la contradicció que suposava l'existència d'un govern de dreta, a Madrid, i d'un govern d'esquerra, a Barcelona -les eleccions al Parlament català, celebrades el mes de gener de 1934 havien donat la victòria a l'Esquerra Republicana de Catalunya- i quan la resolució de la qüestió catalana havia mantingut encara una situació de dependència de Catalunya envers Madrid, mantenia una situació d'extrema tensió que permetia preveure el deg^u envolupament d'un antagonisme obert, causa de conflictes.

Aquests no tardarien en produir-se, prenent com a justificació l'aprovació per part del govern de la Generalitat i del Parlament de Catalunya de la Llei de Contractes de Conreu, que seria protestada per la Lliga Catalana (successora de la Lliga Regionalista) i derogada pel Tribunal de Garanties Constitucionals -una institució de penent del poder central i controlada per elements reaccionaris-, en el mes de juny de 1934 (78). No ens entretindrem ací a estudiar el període de negociacions que s'obre a partir d'aquest moment entre Samper -que en el mes d'abril succeí a Lerroux a la capitania del govern- i la Generalitat, ni ens ocuparem de l'actitud que adopta l'Esquerra Comunista davant el conflicte (79). Ens interessa veure sobretot la mobilització que entorn el conflicte es produirà a dreta i esquerra.

Efectivament, la Lliga buscava desseguida el recolzament de la CEDA per a impedir una mínima reforma de la Llei, recolzament que trobà, no cal dir-ho, d'una manera incondicional. I mentres els rabassaires catalans -els -directament afectats per la Llei- confiaven les seves posicions polítiques i una resolució favorable als dirigents de l'Esquerra Republicana i de la Generalitat, la classe obrera més sensibilitzada per la qüestió denunciava les intencions d'uns i d'altres -Lliga-CEDA i Generalitat- i intentava fixar una tàctica d'acord a la problemàtica global que presentava la situació política espanyola. Aquesta seria la posició de l'Aliança Obrera catalana, que - molt aviat es col·locaria enfront de la Generalitat, i impulsaria una intensa campanya de propaganda, que assoliria el seu màxim desenvolupament durant les jornades del primer de maig de 1934 (80). Dues fites importants importants de l'actuació de l'Aliança Obrera en relació al pro

blema foren la celebració de la seva primera Conferència Regional, en el mes de juny, quan plantejà la problemàtica de la Llei estretament vinculada a la qüestió catalana (81); i la manifestació que va celebrar a Barcelona, el 10 de setembre, amb assistència d'unes 25.000 persones, contra els terratinents de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre (82).

A la resta d'Espanya el problema no passava tampoc desaparebut, a causa, sobretot, del perill evident que suposava una aliança entre la Lliga i la CEDA. Aquesta -que juntament amb els radicals formava la majoria parlamentària a les Corts- havia donat una prova de força, el mes d'abril, en convocar una concentració cedista a El Escorial. La classe obrera de Madrid havia respost a la concentració amb una vaga general, i quan en el mes de setembre els terratinents catalans es desplacen a Madrid per a manifestar-se contra la Llei, l'Aliança Obrera Madrilenya torna a decretar una vaga general, el dia 8, que és seguida unànimement (83).

En aquests moments, la situació estava ja molt radicalitzada per ambdues bandes. A Catalunya un incendi intencionat contra el local de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, aniria seguit per la destitució forçada del comisari Badia, que havia detingut arbitràriament un fiscal de la República; i quan el dia 2 d'octubre -amb la reobertura de les Corts, que havien estat tancades durant l'estiu- Samper defensa la solució que ell i la Generalitat havien donat a la Llei de Contractes de Conreu, el govern radical perd el recolzament de la CEDA. Dos dies després, Alcalà Zamora autoritzava a Lerroix la formació d'un nou govern amb tres ministres de la CEDA i dos agraris, el que provocaria una violenta resposta del proletariat espanyol, que a Astúries prendria caràcters de revolució social.

ga Obrera aconseguí fer efectiva una vaga general a Barcelona, contra la voluntat de la CNT (85), i durant tot el dia següent mantingué una actitud intransigent, convocant manifestacions davant el Palau de la Generalitat i exigint armament al govern de Companys per fer front a la provocació, el moviment no passà de la proclamació que féu Companys, el dia 6 a la nit, de l'Estat Català dins la República Federal Espanyola, negant-se a armar els obrers i -confiant la defensa de la nova República als escamots que comendava Dencàs. Quan Batet, capità general de Catalunya, es negà a posar-se a les ordres de la Generalitat i proclamà l'estat de guerra, la força del recent inaugurat Estat es posà en evidència: Companys capitulà desseguida, els escamots fugiren abandonant les armes -també fugiria Dencàs-, i només a diversos indrets de Barcelona, com en el dintre del CADCI, es produí una resistència que, si bé -fou heròica, resultaria del tot ineficaç.

Sobre el paper de l'Esquerra Comunista en aquesta ràpida evolució del moviment insurreccional català, se'ns ha escrit que l'Esquerra Comunista d'Espanya "va volcar -tot el seu esforç per orientar el moviment i cadascú dels seus militants va estar en primera línia de lluita", i -que "el petit grup de la nostra organització va estar present en els fets més rellevants" (86). Cal tenir en compte que Nin formava part del Comitè Executiu de l'Aliança Obrera, el que ens fa suposar que el secretari general de l'Esquerra Comunista, devia tenir una certa influència en les decisions que prengué l'Aliança Obrera en aquells dies (87). Per altra banda, sabem també que Nin va redactar diverses proclames que foren distribuïdes per Barcelona, amb el nom de l'Esquerra Comunista, durant els dies 5 i 6, i que diversos membres trotskistes participaren en una columna armada formada pel BOC -amb armes que havien abando

nat els escamots- que es dirigia cap a Sabadell (88). L'avor^utament de l'intent insurreccional de Catalunya -protagonit^zat per la Generalitat, a desgrat de l'Aliança Obrera- feria inútils, però, totes les energies desplaçades per les organitzacions obreres catalanes més febles numèricament.

Altament es plantejà la situació a Astúries, on des del mateix dia 5 la insurrecció es manifestà amb uns inde^fugibles caràcters de revolució social (89). No ens deturarem ací tampoc a la narració del procés revolucionari - que durant quinze dies -i suportant una dura ofensiva del govern- es desenvolupà a Astúries, gràcies, sobretot, a la unanimitat amb què reaccionàren totes les organitzacions obreres asturianes, que havien acceptat l'Aliança Obrera com a òrgan de Front Únic. Destaquem només la transcendència d'aquest fet com a determinant per entendre el desenvolupament del moviment asturià (90), i centrem l'actua^{ci}ó del grup asturià de l'Esquerra Comunista en els esdeveniments asturians.

Un autor molt donat a restar importància a l'Esquerra Comunista, Victor Alba, ha hagut de reconèixer que a Astúries "uns quants trotskistes ocuparen llocs de confiança en els Comitès organitzats pels miners sublevats, perquè eren obreres en els quals confiaven i que coneixien - bé" (91). Ja hem vist com els pocs militants que tenia l'Esquerra Comunista asturiana posseïen certa influència sindical a les respectives localitats on estaven organitzats (92). A partir, doncs, d'aquesta influència fou com els trotskistes asturians s'incorporaren al moviment d'octubre. "Todos -ens ha escrit Ignacio Iglesias- participamos, de una manera u otra, en ese movimiento" (93). El propi Iglesias formaria part del Comitè de Proveïments de Sama de Langreo (94), Loredó Aparicio seria membre del Comitè revolucionari d'Ovie

do i Comissari de Proveïments, i el secretari de la secció local de Trubia de l'E.C.E. moriria afusellat per l'exèrcit, en ocupar Astúries (95). La resta de militants, amb càrrecs dirigits dins la CNT o la UGT també jugarien un paper destacat. Cal suposar, però, que aquesta participació de l'Esquerra Comunista en el moviment d'octubre asturià fou més important des del punt de mira personal que organitzatiu. De totes maneres el moviment sí bé tingué transcendència per l'experiència revolucionària que va comportar - tampoc prosperaria. Astúries seria un focus insurreccional aïllat i el seu govern pogué centrar els seus esforços repressius damunt els insurrectes, que no foren imitats per la resta del proletariat espanyol.

A Madrid i a la resta d'Espanya, efectivament, la resposta a l'ingrés de la CEDA en el govern, no depassaria els límits de la vaga general. La influència exercida pels socialistes, en uns indrets, i pels apolítics - anarquistes, en altres, fou la causa determinant que explica la moderació i relativa passivitat de la classe obrera espanyola durant aquestes jornades. El de què, com indica Munis, els socialistes haguessin negat capacitat dirigent a l'Aliança Obrera (96), impossibilitaria que aquesta jugués a Madrid - centre neuràlgic en molts aspectes - el paper que havia exercit a Catalunya i sobretot a Astúries.

Les úniques referències que posseïm sobre les activitats de l'Esquerra Comunista a la resta de l'Estat, es centren únicament a Madrid. Per una banda, sembla ésser que durant les jornades d'octubre l'Esquerra Comunista de Madrid havia organitzat un servei de vigilància a les casernes, per tal de controlar els moviments de tropes i intentar impedir una possible acció de l'exèrcit, per sor-

presa (97). Per altra banda, intentà donar operativitat a l'Aliança Obrer local per a intensificar i fixar unes línies clares al moviment. El boicot a què ^{els} socialistes soteren l'Aliança Obrera feu inútils els intents dels trotskistes i condemnà al fracàs qualsevol plantejament ofensiu que pogués tenir la vaga de protesta (98).

El fracàs general del moviment d'octubre de 1934 -fracàs, però, relatiu- obriria per la República i per la classe obrera espanyola un nou període en el seu desenvolupament. L'experiència asturiana havia posat a prova la capacitat organitzat i va i les possibilitats ofensives d'un sector important del proletariat espanyol i, malgrat la forta repressió que seguí al moviment, aquest obria noves perspectives encara imprevisibles.

Per l'Esquerra Comunista d'Espanya les experiències del moviment foren també molt importants. No solament pel què l'experiència suposava d'enriquiment, sinó sobretot - pel canvi tàctic que s'operaria en el seu aspecte organitzatiu. Efectivament, les conseqüències de la revolució d'octubre de 1934 fou un dels factors determinants en el procés de reconversió tàctic de l'organització, que abocaria en la fundació del Partit Obrer d'Unificació Marxista.

La complexitat d'aquesta nova etapa, -oberta immediatament després dels fets d'octubre-, que comporta implicacions de caràcter nacional i internacional, relacionades aquestes darreres amb el desenvolupament del moviment trotskista, i la seva diferenciació qualitativa respecte al període 1931-1934, ens obligen, però, a fer un tall cronològic i deturar-nos primer en l'estudi de dues qüestions substancials al desenvolupament de l'Esquerra Comunista - fins aquests moments : les seves posicions estratègiques i

programàtiques; i les relacions que va mantenir durant aquesta mateixa etapa amb les altres dues agrupacions comunistes espanyoles : el Partit Comunista d'Espanya i el Bloc Obrer i Camperol.

NOTES

- (1) Editorial de "Comunismo", nº 12, maig de 1932, p. 1.
Remetem al capítol VI, on fem les estimacions sobre el nombre d'afiliats de l'Esquerra Comunista.
- (2) "El Soviet", nº 4, 12 de maig de 1932.
- (3) "El Soviet", nº 6, 2 de juny de 1932.
- (4) "El Soviet", nº 7, 9 de juny de 1932.
- (5) Ibid. Ibid.
- (6) "El Soviet", nº 5, 26 de maig de 1932.
- (7) Ibid. Ibid.
- (8) "El Soviet", nº 7, 9 de juny de 1932.
- (9) Veure, més endavant, el capítol dedicat a les posicions programàtiques de l'Esquerra Comunista d'Espanya.
- (10) "El Soviet", nº 6, 2 de juny de 1932.
- (11) Hay que preparar la ofensiva, "El Soviet", nº 5, 26 de maig de 1932.
- (12) Ibid. Ibid.
- (13) Editorial. En torno a la jornada del 29, "El Soviet", nº 7, 9 de juny de 1932.

- (14) Editorial. La lucha por las reivindicaciones democráticas, "El Soviet", nº 8, 16 de juny de 1932.
- (15) En pleno idilio democrático. La redada policíaca del día 30 de mayo, "El Soviet", nº 7, 9 de juny de 1932.
- (16) Editorial. La lucha por las reivindicaciones democráticas, "El Soviet", nº 8, 16 de juny de 1932.
- (17) Andreu NIN : La etapa actual de la revolución y la táctica que se impone, "Comunismo", nº 14, juliol de 1932, p. 24-29.
- (18) Ibid. Ibid.
- (19) "Comunismo", nº 14, juliol de 1932, p. 1-2.
- (20) Después de la intentona borbónica. Contra la reacción monárquica, el frente proletario de lucha, "Comunismo", nº 15, agost de 1932, p. 8-10.
- (21) FERSEN : Lecciones de la insurrección monárquica, "Comunismo", nº 16, setembre de 1932, p. 20-24.
- (22) Editorial de "Comunismo", nº 16, setembre de 1932, p. 1.
- (23) FERSEN : Lecciones de la insurrección monárquica, "Comunismo", nº 16, setembre de 1932, p. 20-24.
- (24) Editorial de "Comunismo", nº 16, setembre de 1932, p. 1-2.
- (25) Ibid. Ibid.
- (26) Editorial de "Comunismo", nº 16, setembre de 1932, p. 2-3.

- (27) Ibid., p. 3.
- (28) Ibid., p. 2.
- (29) Per un estudi sobre la problemàtica catalana, durant la II República, veure GONZALEZ CASANOVA : Federalisme i autonomia a Catalunya (1868-1938). Documenta, p. 279-415, estudiada, sobretot, des d'una perspectiva jurídica. Sobre la qüestió agrària remetem a MALEPAKIS : Reforma agraria y revolución campesina en la España del siglo XX i CARRION : La reforma agraria de la segunda república y la situación actual de la agricultura española.
- (30) Resolución sobre la situación política y la actuación de la clase obrera, "Comunismo", nº 19, diciembre de 1932, p. 1.
- (31) Editorial de "Comunismo", nº 19, diciembre de 1932, p. 1.
- (32) La insurrección de la FAI. Resolución de la ICE sobre los últimos acontecimientos, "Comunismo", nº 20, gener de 1933, p. 8-11.
- (33) Veure els editorials de "Comunismo", nº 22, març de 1933, p. 97; nº 23, abril de 1933, p. 146-149.
- (34) Andreu NIN : La situación política española y los comunistas, "Comunismo", nº 22, març de 1933, p. 130-135.
- (35) Ibid. Ibid. Aquestes mateixes consignes proposava Nin en una entrevista que li va fer Enrique Mariné, recollida en una obra col·lectiva, al mateix any 1933. Veure MARINÉ : El momento de España visto por Alva, Alvarez..., p. 125-131.

- (36) "Comunismo", nº 23, abril de 1933, p. 181-185.
- (37) ICE (Juan ANDRADE) : El desarrollo del fascismo en España y la lucha de la clase trabajadora. Por un política justa, "Comunismo", nº 23, abril de 1933, p. 175-177.
- (38) Andreu NIN : Las posibilidades de un fascismo español, "Comunismo", nº 23, abril de 1933, p. 177-181.
- (39) Ibid. Ibid.
- (40) Veure els editorials de "Comunismo", nº 25, juny de 1933, p. 241-242; nº 26, juliol de 1933, p. 1-3; nº 27, agost de 1933, p. 50-51; i els articles de Emilio RUIZ (Juan ANDRADE) : Después de la última crisis. La reacción se ha fortalecido con la colaboración socialista, "Comunismo", nº 25, juny de 1933, p. 248-251; i de Esteban BILBAO : Ante la gravedad de la situación política española, nº 26, juliol de 1933, p. 8-11.
- (41) En una anàlisi molt completa que fa Juan Andrade a "Comunismo", nº 31, gener de 1934, p. 16-26, sobre les eleccions, utilitzant els diversos pseudònims de ICE, Emilio Ruiz i Dionisio Luna explica que la tàctica electoral que seguí l'Esquerra Comunista en aquestes eleccions fou : a la primera volta, votar al Partit Comunista; i a la segona, a la candidatura obrera que obtingués més possibilitats de vèncer. Veure Emilio RUIZ : Las elecciones y la situación política española. Las elecciones y su resultado, "Comunismo", nº 31, gener de 1934, p. 19-23.
- (42) "Comunismo", nº 30, novembre-desembre de 1933, p. 213-228.

- (43) FERSEN : La actuación de la conjunción republicanosocialista, Ibid., p. 212-217.
- (44) Andreu NIN : Qué significa Lerroix en la política española, Ibid., p. 209-211.
- (45) Esteban BILBAO : El proletariado ante el fascismo, Ibid., 205-209.
- (46) Narcís MOLINS I SABREGA : La actividad negativa del anarcosindicalismo, Ibid., p. 218-223.
- (47) Emilio RUIZ (Juan ANDRADE) : La política del P.C. durante el período revolucionario, Ibid., p. 223-228.
- (48) Ibid., p. 203-204.
- (49) Ibid. Ibid.
- (50) Editorials de "Comunismo", nº 28, setembre de 1933, p. 104-107.
- (51) Editorial de "Comunismo", nº 29, octubre de 1933, p. 146.
- (52) Ibid. Ibid.
- (53) Editorial de "Comunismo", nº 29, octubre de 1933, p. - 145-146.
- (54) "Boletín interior de la ICE", nº 5, 20 de noviembre de - 1933, p. 19.
- (55) El manifest constitutiu de l'Aliança Obrera de Catalunya

fou publicat per primera vegada a "Adelante" (Barcelona), 10 de desembre de 1933. Per un estudi sobre l'Aliança Obrera remetem al treball col·lectiu, en el que hem col·laborat : La Alianza Obrera durante la Segunda República Española, que presentà Montserrat Ginès com a tesi de llicenciatura al Departament d'Història Moderna i Contemporània de la Universitat de Barcelona, febrer de 1975.

- (56) La situación política española. A todos los grupos de la ICE, "Boletín interior de la ICE", nº 6, 25 de desembre de 1933, p. 1-4.
- (57) Veure el fullet de NIN : Reacción y revolución en España, inclòs a NIN : Los problemas de la revolución española, p. 131-135.
- (58) "Adelante", 10 de desembre de 1933.
- (59) "Adelante", 16 de gener de 1934.
- (60) Ibid. Ibid.
- (61) Veure el treball esmentat La Alianza Obrera durante la Segunda República Española, p. 37-59.
- (62) "Sindicalismo", 25 d'abril de 1934.
- (63) "Sindicalismo", 23 de maig de 1934.
- (64) Ibid. Ibid.
- (65) "Sindicalismo", 28 de febrer de 1934.

- (66) "Renovación" (Madrid), nº 145, 1 de setembre de 1934.
- (67) Ibid. Ibid.
- (68) Ibid. Ibid.
- (69) Ibid. Ibid.
- (70) Editorial de "Comunismo", nº 31, gener de 1934, p. 3-4.
- (71) La burguesía, el Partido Socialista y el frente único - Acerca de las Alianzas Obreras, "Comunismo", nº 32, febrer de 1934, p. 56.
- (72) Andreu NIN : Hacia la Alianza Obrera Nacional, "La Antorcha", nº 1, 1 de maig de 1934.
- (73) Editorial de "Comunismo", nº 35, maig-juny de 1934, p. 196-197.
- (74) Sobre els anarquistes veure Emilio RUIZ (Juan ANDRADE) : El Frente Único y la CNT, "Comunismo", nº 33, març de 1934, p. 107-112. Entre els articles en què es denuncia l'actitud del Partit Comunista destaquem Emilio RUIZ : Los partidos y organizaciones obreras ante el frente único, "Comunismo", nº 32, febrer de 1934, p. 59-64; Emilio RUIZ : El frente único, los stalinistas y las Alianzas obreras, "Comunismo", nº 37, agost de 1934, p. 8-13; i Emilio RUIZ : El ingreso del stalinismo en las Alianzas Obreras y su campaña contra el trotskismo, "Comunismo", nº 38, setembre de 1934, p. 60-65.
- (75) Editorial de "Comunismo", nº 37, agost de 1934, p. 5-6.

- (76) Emilio RUIZ : El frente único, los stalinianos y las Alianzas Obreras, nº 27, agost de 1934, p. 12-13.
- (77) Sobre aquesta vaga veure l'anàlisi que afectuà la pròpia Aliança en un manifest del dia 15 de març de 1934, a "La Batalla", nº 176, 17 de març de 1934; els debats que provocà en la I Conferència Regional de l'Aliança Obrera de Catalunya, celebrada en juny de 1934, a "Sindicalismo", 27 de juny de 1934. També en parla BALCELLS: Crisis económica y agitación social..., p. 223.
- (78) Per un estudi sobre la qüestió rebassaire durant la República veure BALCELLS : El problema agrari a Catalunya 1890-1936.
- (79) Remetem al següent capítol, on estudiem les tesis programàtiques de l'Esquerra Comunista d'Espanya.
- (80) Pels actes propagandístics que realitzà l'Aliança Obrera catalana veure "Sindicalismo", 7 de març de 1934; i 9 de maig de 1934; i "La Batalla", nº 182, 1 de maig de 1934; nº 183, 5 de maig de 1934; nº 186, 26 de maig de 1934; nº 188, 9 de juny de 1934; i nº 194, 20 de juliol de 1934.
- (81) "Sindicalismo", 27 de juny de 1934, publica els debats i els acords de la Conferència.
- (82) Veure el manifest de l'Aliança Obrera publicat a "La Batalla", nº 203, 20 de setembre de 1934.
- (83) Sobre aquestes dues vagues generals i altres actuacions del proletariat madrileny durant ~~els~~ aquest any remetem

a l'obra de MUNIS : Jalones de derrota : promesa de victòria, p. 105-129, que exposa la versió trotskista d'un ex-militant de l'Esquerra Comunista.

- (84) Sobre els esdeveniments d'octubre a Catalunya es pot consultar la següent bibliografia : COSTA I DEU - SABATER : La nit del 6 d'octubre a Barcelona, que exposa una interpretació conservadora. Interpretacions del Bloc Obrer i Camperol h-o són ESTIVILL : El 6 d'octubre. L'ensulsiada dels jacobins, i els dos fulletons La insurrecció d'octubre a Catalunya i Les lliçons de la insurrecció d'octubre. Resolució del Comitè Central del Bloc Obrer i Camperol. L'Esquerra Republicana de Catalunya exposà la seva postura a FOIX : Barcelona, 6 d'octubre i MIRAVITLLES : Crítica del 6 d'octubre. Algunes referències a l'insurrecció catalana a l'obra del dirigent de l'Esquerra Comunista N. MOLINS I FABREGA : U.H.P. La Revolució Proletària d'Astúries. La historiografia actual ha descuidat aquest episodi de la història contemporània de Catalunya, de tal manera que només podem esmentar l'obra de CRUELLS : El 6 d'octubre a Catalunya.
- (85) Veure el "Butlletí de l'Aliança Obrera", publicat, com a número únic, el dia 6 d'octubre de 1934, i que s'enganxà, en forma de pasquí, a les parets.
- (86) Carta de Francesc de Cabo a Pelai Pagès. Buenos Aires, 29 de juny de 1975.
- (87) No podem estar d'acord amb la rotunda afirmació de Victor Alba quan escriu que Nin no jugà "cap paper important per octubre", Victor ALBA : El marxisme a Catalunya. — 1919-1939, III, Andreu Nin, p. 132. Seguint la seva mateixa anàlisi hauriem de dir que a Catalunya cap organització obrera jugà un paper important durant octubre, si

exceptuem la CNT, la posició de la qual fou determinant pel fracàs del moviment insurreccional.

- (88) Conversa amb Amadeu Robles, París, febrer de 1975.
- (89) Entre l'abundant bibliografia sobre la revolució d'octubre asturiana, molta surgida immediatament d'acabats els fets, destaquem MOLINS I FABREGA : U.H.P. La Revolució Proletària d'Astúries i GROSSI : La insurrección de Asturias. Quince días de revolución socialista. Són dues interpretacions comunistes, des de la posició de l'Esquerra Comunista i del Bloc Obrer i Camperol, respectivament. Una interpretació anarquista és la de SOLANO PALACIO : La revolución de octubre. Quince días de comunismo libertario en Asturias. D'entre la bibliografia contemporània destaquem l'estudi de DIAZ NOSTY : La Comuna Asturiana. Revolución de octubre de 1934, que conté una bibliografia més àmplia.
- (90) Sobre el paper de l'Aliança Obrera en el moviment d'octubre asturià remetem al treball col·lectiu La Alianza Obrera durante la Segunda República Española, p. — 65-74.
- (91) Victor ALBA : El marxisme a Catalunya. 1919-1939, III, Andreu Nin, p. 132.
- (92) Veure el capítol VI de la nostra tesi.
- (93) Carta d'Ignacio Iglesias a Pelai Pagès, Cachan, 2 de maig de 1975.
- (94) Ibid. Ibid.

- (95) Carta d'Ignacio Iglesias a Pelai Pagès, Cachan, 22 de juny de 1975 i Carta de Juan Andrade al mexicà A. González, Madrid, 29 de juny de 1935. APENDIX 36.
- (96) MUNIS : Jalones de derrota : promesa de victoria, p. - 138.
- (97) Conversa amb Juan Andrade, París, març de 1975.
- (98) La situació de l'Aliança Obrera madrilenya, durant aquests dies, el paper dominant dels socialistes i la postura de l'Esquerra Comunista es pot consultar a MUNIS : Jalones de derrota..., p. 131-140.

C A P I T O L   X**POSICIONS ESTRATEGIQUES I TACTIQUES DE L'ESQUERRA****COMUNISTA D'ESPANYA (1931-1934)**

L'Oposició Comunista d'Esquerra espanyola, primer, i l'Esquerra Comunista d'Espanya, més tard, anaven fixant - les seves posicions estratègiques i tàctiques i les seves tesis programàtiques entorn als principals problemes de la revolució espanyola, a partir de dues perspectives interrelacionades i pràcticament indestriables entre si, durant tot el període que va des d'abans de la proclamació de la República fins a la revolució d'octubre de 1934 : - per una banda, treben la perspectiva teòrico-ideològica - que adopta per interpretar el procés republicà i que el fa considerar, ja durant el període de transició del general Berenguer, que la revolució espanyola es trobava da-

vant d'una etapa de revolució democràtica. La segona perspectiva partirà d'aquesta concepció, que s'anirà remodelant i concretant a través del desenvolupament de la República i de la discussió, plantejament i resolució dels problemes inherents a la situació espanyola i a la pròpia República.

Ja hem vist algunes de les actituds i posicions tàctiques que havia pres l'Esquerra Comunista en moments conflictius o crítics, i la interpretació que ha anat donant als diversos esdeveniments més rellevants de tot el procés. Caldrà veure ara, en primer lloc, la seva postura estratègica i tàctica —emmarcada dins l'estratègia general apuntada i dins el procés republicà— davant dues qüestions o problemes, que l'Esquerra Comunista considera com a les dues pedres de toc de la revolució democràtica espanyola (1) : la qüestió de les nacionalitats i la qüestió agrària. Ens ocuparem, després, de dos altres aspectes, potser més conjunturals, però que durant la República assoliren particular relleu i importància, com són la qüestió de tàctica i estratègia sindical i les posicions que pren l'Esquerra Comunista davant la situació internacional.

L'ESQUERRA COMUNISTA D'ESPANYA I LA QÜESTIÓ DE LES NACIONALITATS (2)

La qüestió de les nacionalitats oprimides per l'Estat espanyol era presentada per l'Esquerra Comunista com un problema a resoldre dins el marc de les necessitats de la revolució democràtica, de tal manera que ja en el mateix moment de la proclamació de la República, el 14 d'abril, quan Catalunya havia pres la iniciativa del moviment, en proclamar Macià la República catalana, s'havia evidenciat ja la tras-

tendència de la qüestió, alhora que la poca disponibilitat dels republicans no catalans en resoldre-la. En aquest doble aspecte, Nin afirmaria molt poc temps després que "es indiscutible que la proclamación de la República catalana, que precedió a la República española en Madrid, fué el acto más revolucionario realizado el 14 de abril", acusant - alhora que "un gobierno auténticamente democrático debería haber reconocido sin reservas un acto que contaba con la - aquiescencia indiscutible de la mayoría aplastante del pueblo catalán. El nuevo poder central se ha levantado contra la joven República y ha dado la prueba de un espíritu chovinista, absorvente, asimilista, que no tiene nada que envidiar al del poder central monárquico desaparecido" (3):

L'Oposició Comunista Espanyola es planteja la qüestió de les nacionalitats, per primera vegada, en la II Conferència Nacional, de juny de 1931, partint dels pressupòsits històrics que havien impedit el desenvolupament capitalista d'Espanya, i del caràcter que adquiria la pugna entre - burgesia i feudalisme, sobretot durant el segle XIX, en el procés constructiu de l'Estat capitalista (4). Així, constatava que, a causa del caràcter predominantment agrari - d'Espanya i de la poca expansió capitalista, la unitat espanyola s'havia produït a través de "la sujeción de la parte más vital y progresiva del país a la más atrasada, hegemonía y dominación que hallaron su expresión en el "despotismo asiático" (...) de la monarquía borbónica" (5).

El fet de què Espanya no hagués experimentat el pas de la societat feudal a la capitalista havia comportat l'existència d'un Estat multinacional, dins el qual la burgesia dels centres industrials més avançats -Catalunya i Biscaia- havia mostrat la tendència natural a constituir-se en Estat nacional i havia encapçalat la lluita d'emancipació contra el centralisme absorvent, monàrquic i semifeudal, lluita que s'emmarcava dins el moviment general de la revolució democràtica (6).

Així, i malgrat ésser l'emancipació nacional una lluita que interessa fonamentalment els interessos burgesos, el proletariat ha de mantenir una posició intransigent, d'acord al caràcter progressiu d'aquesta lluita, ja que de mantenir-se al marge suposa "adoptar una actitud de inhibición escudándose en un internacionalismo abstracto, que se convierte, de hecho, en un sostén de la política de centralismo reaccionario, de opresión de unas nacionalidades por otras" (7).

A partir d'aquesta declaració de principis inicial, l'Esquerca Comunista fixarà la seva estratègia nacionalitària, seguint la posició de Lenin enfront la qüestió nacional (8), tot i distanciant-se del propi moviment nacional de la burgesia :

"Los comunistas se pronunciarán incondicional y decididamente por todo lo que tenga de democrático, de lucha contra la opresión el movimiento de emancipación nacional, pues son "los enemigos más decididos y consecuentes de toda opresión" (Lenin). Pero, al hacerlo, evitarán por todos los medios identificarse con el nacionalismo de la burguesía de la nación oprimida, que tiende a subordinar los intereses de clase del proletariado al principio nacional, y con el de las clases explotadas de la nación dominante, que, explotando los legítimos sentimientos de solidaridad supra-nacional de los obreros, pretende convertir a éstos en cómplices de la política de opresión nacional.

(...) El principio que los comunistas españoles han de defender con toda energía es el reconocimiento del derecho indiscutible de las nacionalidades a disponer libremente de sus destinos, sin excluir el derecho de la separación, si ésta es la voluntad de la mayoría de la población. Ningún democrata sincero -y no hay partidarios más sinceros de la verdadera democracia que los comunistas- puede pronunciarse contra este principio" (9).

I decidirà finalment que en el cas concret d'Espanya " los comunistas sostendrán el derecho de Cataluña y Vizcaya a darse la constitución política que les plazca contra toda tentativa del Gobierno provisional de la República de conti-

nuar las tradiciones de centralismo despótico de la monarquía. Este es, principalmente, la misión del proletariado no catalán y no vizcaíno" (10).

Aquest projecte de tesi sobre la qüestió de les nacionalitats presentava només una posició de principi, i unes línies estratègiques i tàctiques que l'Esquerra Comunista modificaria substancialment, en la seva III Conferència Nacional, de març de 1932. Efectivament, en aquesta Conferència s'aprova una Tesis sobre las nacionalidades (11), en la que es considera com a únic moviment d'emancipació nacional que cal sostenir el català, doncs, com indica el primer punt de la tesis "la experiencia nos ha demostrado que los comunistas no podemos afrontarlos todos con el mismo criterio", ja que "cada uno de los casos tiene tan distinta génesis y tan distinto desarrollo y fundamento que equipararlos sería un error en el cual, como comunistas, no podemos de ningún modo caer" (12).

El moviment nacional català continuava essent un moviment progressiu, que servia per a impulsar la revolució democràtica, i com a tal havia d'ésser recolzat pels comunistes, els quals, paral·lelament, havien de denunciar també el paper de traïció i d'inconseqüència programàtica que jugaven els dirigents de la petita burgesia, en aquesta lluita per la independència nacional de Catalunya (13). El plantejament de l'Esquerra Comunista sorgia, així, de la seva estratègia política general, en considerar que la revolució democràtica només podia ésser realitzada pel proletariat al poder :

"La emancipación del proletariado catalán no depende de la emancipación de Cataluña, sino todo lo contrario; la emancipación de Cataluña, como la de todos los pueblos, depende de la emancipación del proletariado, que al hacer su revolución e instaurar su dictadura resuelve este aspecto de la revolución democrática, como resuelve todos los demás que de ningún modo puede resolver la democracia burguesa" (14).

Sobre el moviment nacionalista base l'Esquerra Comunista adoptarà un canvi important de posició, en considerar-lo ara com un moviment reaccionari que, objectivament, lesiona els interessos de la classe obrera i els propis interessos generals de la revolució democràtica :

"Si bien es verdad en principio que los comunistas hemos de defender el reconocimiento del derecho de las nacionalidades a disponer de sus propios destinos, ante un movimiento nacional como el vasco, que representa todo lo que de atrasado y retrógrado existe en España y se convierte en el baluarte de la reacción, los comunistas, en defensa de la revolución, no sólo no debemos cruzarnos de brazos por un respeto mal entendido a los principios, sino que en nombre de nuestros principios de emancipación del proletariado debemos oponernos por todos los medios a este movimiento. En Catalunya, el movimiento nacional tiene su base en los centros industriales, en la parte más avanzada de la población. En el país vasco es precisamente en los centros industriales donde no se siente el problema de la liberación nacional. Donde éste tiene más enemigos es entre las masas obreras, las que le oponen una feroz resistencia. Su cuna y su fuerza está entre la clase campesina, dirigida por la Iglesia, y en cierto modo ayudados por la gran burguesía, que ve en el nacionalismo vasco la posibilidad de constituir sindicatos obreros nacionalistas frente a las organizaciones de clase, para así luchar mejor contra las aspiraciones del proletariado. Ya en las luchas del siglo pasado entre la monarquía absoluta y la monarquía constitucional, el particularismo vasco puso todas sus fuerzas al servicio del absolutismo, y hoy, a la caída de la monarquía, el nacionalismo se ha aliado sin tapujos con la reacción al servicio del régimen caído. El movimiento nacional catalán impulsa la revolución democrática. El movimiento nacional vasco frena y pone obstáculos a esta misma revolución. Los comunistas debemos luchar con todas nuestras fuerzas contra este nacionalismo, baluarte de la reacción más exacerbada" (15).

En aquest punt, però, tot i considerant l'existència d'un moviment nacional al País Basc, entrava en contradic-

ció amb els seus principis teòrics, contradicció que resolvia presentant el moviment nacional base des d'una perspectiva de classe, i considerant, com ho havien fet Marx i Lenin que " en el problema de la autodeterminación de las naciones, como en cualquier otro, a nosotros nos interesa, ante todo y sobre todo, la autodeterminación del proletariado en el seno de las naciones" (16).

Val a dir, però, que temps després de la III Conferència, l'Esquerra Comunista rectificaria la seva posició intransigent sobre el País Basc -però no sobre el moviment nacional base- començant a aprofundir en l'anàlisi històrica - del sorgiment de la qüestió nacionalitària basca, en relació al desenvolupament industrial del País, durant el segle XIX (17), rectificació que quedaria materialitzada, ja durant l'etapa del POUM, en els estudis dels germans José Luis i José Mª Arenillas -ambés procedents de l'Esquerra Comunista- (18).

En el que es refereix a altres moviments nacionals, l'Esquerra Comunista en negava l'existència. En el cas de Galícia no es plantejava un problema nacional perquè "ni por su cultura particular, que no la tiene, por lo menos con fuerza para distanciar-se del resto de España; ni por su desarrollo económico, plantea ningún problema nacional" (19). L'inexistència de nuclis industrials i l'endarreriment econòmic de Galícia la col·locaven en la mateixa situació socio-econòmica de la resta d'Espanya. Així mateix, tampoc no existia problema nacional a Andalusia, Aragó ni Múrcia. Unicament al País Valencià i a les Illes Balears hi havia possibilitat de què es plantejés el problema nacional en un futur immediat, però, "por su cultura, por su lengua y por su origen" el moviment nacional d'aquests Països seria d'integració a Catalunya (20).

Finalment tractava del Marroc, no com a problema nacional, sinó com a problema colonial, "porque en Marruecos no existe una nación, porque en Marruecos no se ha desarrollado el capitalismo que es el exponente más característico de la

nacionalidad, sino que ni siquiera puede considerarse que vi-
va en régimen feudal, sino más bien de clan o de tribu. En -
donde no existe la nación, no puede haber de ningún modo un
movimiento nacional" (21). La lluita dels marroquins contra
l'Estat espanyol era una lluita "por su aduar, lo más por su
cábila". No donava, però, una alternativa encaminada a solu-
cionar aquest problema colonial, problema que "como tal-aca-
bava- es como debe ser estudiado" (22).

Pocs mesos després de celebrar-se la III Conferència Na-
cional de l'Esquerra Comunista d'Espanya -a principis de maig
de 1932- s'inicien a les Corts espanyoles els debats entorn -
de l'Estatut de Catalunya, el text original del qual havia es-
tat pleibiscitat pel poble català en agost de 1931 (23). L'Es-
querra Comunista -que ja havia denunciat la petita burgesia
de la Generalitat, q-uau aquesta es plegà, sense cap mena de
resistència, als dessitjos del govern provisional de la Repù-
blica, en retirar la proclamació de la República catalana,
pocs dies després del 14 d'abril- adoptaria, des d'un princi-
pi, una actitud totalment irreductible contra la claudicació
la petita burgesia catalana, contra la reacció espanyolista
que s'oposava a l'Estatut -representada sobretot per Maura i
Lerroux, i contra els socialistes, que, paradoxalment, feien
coostat a aquests últims (24).

La posició dels trotskistes espanyols en iniciar-se els
debats a Corts era ja prou significativa quan afirmava que
"el derecho de los pueblos de disponer libremente de sus des-
tinos se acepta o se rechaza. Discutirlo representa un aten-
tado monstruoso a la libertad, una infracción escandalosa a
la democracia" (25).

Durant els mesos de maig i juny, l'Esquerra Comunista se-
guirà tractant la qüestió. Unes Consideraciones sobre el pro-
blema de las nacionalidades, escrites per Nin, en el mes de
maig, insistien sobre els principis estratègics bàsics, que -

defensava l'Esquerra Comunista (26). I continuament mantindria la seva postura inicial, de defensar la independència de Catalunya, emmarcar-la en el context de la revolució democràtica i denunciar el plantejament de "qüestió autonòmica", quan en realitat es tractava d'una "qüestió nacional" (27).

A mitjans de juny era ja del tot evident en què quedaria el projecte inicial de l'Estatut, després que el dret autonòmic anava essent retallat en els seus aspectes més essencials, davant la ineficàcia i complicitat total dels diputats catalans (28). Un article publicat a El Soviet, del 16 de juny de 1932, assenyalava el posterior destí de l'Estatut i el trist paper dels diputats de la minoria catalana (29). I una setmana després un altre editorial de El Soviet, sota el significatiu títol de El problema de Catalunya sigue en pié,⁽³⁰⁾ evidenciava el fals revolucionarisme de la República i de les Corts, la claudicació de la petita burgesia catalana i el caràcter que anava adoptant l'autonomia concedida a Catalunya. Tractava la qüestió del idioma com un dels aspectes essencials i bàsics en què es fonamentava l'autonomia, i que havia estat mal solucionat :

"¿Qué valor tiene la aceptación del artículo 1º del Estatuto, en que se reconoce la autonomía de Cataluña, si esta autonomía carece de contenido, si las Cortes empiezan por negarse a reconocer la oficialidad del idioma catalán, que constituye la piedra angular del problema? Todo lo que no sea reconocer la soberanía completa, indiscutible, sin limitaciones de ningún género, del idioma nativo, es escamotear la solución del problema, adoptar una actitud reaccionaria y tiránica contra la cual el proletariado debe ser el primero en levantarse. Las Constituyentes dan en este sentido un gran paso atrás, incluso en comparación con el estado de cosas existente en Cataluña antes del golpe de Estado de Primo de Rivera. La Mancomunidad gozaba, desde el punto de vista del idioma, de mayores privilegios que los que las Cortes republicanas están dispuestas actualmente a conceder" (31).

El text definitiu de l'Estatut seria aprovat per les Corts el dia 9 de setembre de 1932 per 314 vots a favor - contra 24, aprovació que, si bé "produí l'entusiasme entre les masses catalanes vinculades a l'autonomisme" (32), deixaria mal solucionat el problema, com no tardaria en evidenciar-se.

Evidentment, la falsa resolució del problema català - per les Corts Constituents s'evidenciarà políticament, d'una manera molt concreta, en 1934, durant la problemàtica de la Llei de Contractes de Conreu que enfrontarà el govern de la Generalitat i el de la República, per una banda; els rabassaires catalans amb la Lliga Regionalista, i aquesta amb la Generalitat, per l'altra; i, finalment, la CEDA -aliada de la Lliga- amb el govern radical de Samper. Ja hem vist, a grans trets, en el capítol anterior, l'evolució del conflicte. Veiem ara quina fou la posició de l'Esquerra Comunista davant la problemàtica.

L'actitud que va adoptar anava encaminada, des del primer moment, a mostrar les deficiències de l'Estatut, deficiències que l'obligaven a replantejar altra vegada la problemàtica general de la qüestió catalana. Dues editorials - de Comunismo, del mes de juliol, denunciaven, respectivament, el paper de la gran burgesia catalana, representada per la Lliga, i el de la petita burgesia de l'Esquerra Republicana (33). En relació a la Lliga posava en evidència com la defensa de llurs interessos de classe havia tirat per terra tot el seu programa pretesament autonomista, com no havia vacil·lat a posar-se al costat del poder central i demanar-li que ataqués l'autonomia, abans d'acceptar una llei que lesionava, ni que fos lleument, els drets de la propietat rural (34). En quant a la petita burgesia, posava de relleu la demagogia de la seva política, que havia passat d'una posició intransigent, inflexible, a manifestar, en el moment definitiu, llur claudicació, claudicació que la menava a recórrer "al arreglo, a la fórmula, al pasteleo, en suma" (35).

Una nova editorial de Comunismo, del mes següent, acusava als dos governs d'anar passant el temps per a distreure l'atenció pública sobre el tema i per a intentar, de sota mà, una solució burocràtica (36).

En el moment en què ha quedat plantejat el problema entre els dos governs, l'Esquerra Comunista canalitzava llur activitat política a través de l'Aliança Obrera de Catalunya, i aquesta celebrava llur primera Conferència Regional (juny de 1934). El punt més important del ordre del dia havia d'és ser l'actitud que prendria l'Aliança enfront el conflicte intergovernamental. Ben aviat sorgiria una desavinença entre els membres del Bloc Obrer i Camperol i la resta de les organitzacions, en voler aquells que l'Aliança prengués la iniciativa en el moviment reivindicatiu català i proclamés la República catalana com a primer pas cap a la República Socialista Federal. La postura adoptada per l'Esquerra Comunista en la Conferència quedaria concretada per Nin, en els següents termes: "nosotros no vamos ni detrás ni delante de los acontecimientos. Entendemos que se comete una injusticia contra los campesinos y el pueblo catalán, y nuestro deber es ponernos al lado de ellos para conducir los acontecimientos" (37). La resolució final adoptada per l'Aliança Obrera estava molt aprop de la postura explicitada per l'Esquerra Comunista (38).

Ens hem referit ja a l'efervescència política, als intents d'arrencament que cercaven la Generalitat i el govern republicà i a l'eclosió definitiva del conflicte, la prèvia preparació de la qual s'iniciaria amb l'agitat clima polític del mes de setembre. Un mes abans, Nin escriuria un article, intentant fixar unes directrius ideològiques i tècniques que servissin de base per a la formulació d'una doctrina proletària i marxista sobre la qüestió nacional (39). I en el mateix mes de setembre, pocs dies abans dels moviments insurreccionals de Catalunya i Astúries, Nin replanteja la qüestió de -

les nacionalitats, també des del punt de mira teòric, al mateix temps que fixava la posició que havia de prendre el proletariat en relació a Catalunya :

1^a. Sostener activament el moviment de emancipación nacional de Catalunya, oponent-se enérgicament a toda tentativa de ataque por parte de la reaccion.

2ª Defender el derecho indiscutible de Catalunya a disponer libremente de sus destinos, sin excluir el de separarse del Estado español, si ésta es su voluntad.

3ª Considerar la proclamación de la República catalana como un acto de enorme trascendencia revolucionaria; y

4ª Enarbolar la bandera de la República catalana, con el fin de desplazar de la dirección del movimiento a la pequeña burguesía indecisa y claudicante, que prepara el terreno de la victoria de la contrarrevolución, y hacer de la Catalunya emancipada del yugo español el primer paso hacia la "Unión de Repúblicas Socialistas de Iberia" (40).

Val la pena assenyalar que és la primera vegada que un membre significat de l'Esquerra Comunista d'Espanya -el seu secretari general- parla explícitament d'Unió de Repúbliques Socialistes d'Ibèria.

L'ESQUERRA COMUNISTA D'ESPANYA I LA QÜESTIÓ AGRÀRIA

Ja hem dit que l'Esquerra Comunista considerarà el problema de la terra o la qüestió agrària com una de les pedres de toc amb què s'havia d'afrontar la revolució democràtica a Espanya, i que, com a tal, també seria traida i mal solucionada per la República burgesa. Andreu Nin havia escrit ja en 1931 que "la República no tiene la menor intención de atacar los derechos sagrados de los grandes propietarios y las supervivencias feudales, que bajo la forma de foros, aparcería, ra-

bassa morta, arrendamientos, etc..., subsisten en el país", i que "el problema de la tierra, problema fundamental de la revolución democrática, no puede ser resuelto con decretos y declaraciones vagas, con la creación de comisiones cuyo fin esencial consiste en esquivar la solución revolucionaria, que la única manera de resolver dicho problema consiste en abolir el derecho de propiedad privada sobre la tierra, expropiando a los terratenientes y estableciendo el principio de que la tierra debe ser para el que la trabaja" (41).

Aquest principi, que la majoria de grups comunistes defensaran com a dret inalienable dels camperols, durant tot el període republicà (42), marcaria la pauta d'actuació i interpretació de l'Esquerra Comunista d'Espanya sobre el problema agrari espanyol, però també suposaria un punt de conflicte i discussió al si de l'Esquerra Comunista que motivaria el que no arribés a aprovar en cap de les seves Conferències Nacionals una tesi política prou clara, concreta i explícita sobre la qüestió. Així, la II Conferència, de juny de 1931, es va pronunciar, en principi, d'acord amb un projecte de tesi, presentat per García Palacios, aprovació condicionada a una discussió dins els diversos grups de l'E.C. i a rebre totes les esmenes que calgués (43). Aquest projecte de tesi, que seria publicat a Comunismo (44), pocs dies després de celebrada la Conferència, no arribaria a ésser, però, aprovat posteriorment i quedaria com un dels pocs documents que els trotskistes espanyols elaborarien sobre la qüestió agrària.

El projecte de García Palacios plantejava una contradicció que el faria insoluble i que, suposem, provocaria nombroses discussions al si de l'Oposició d'esquerra espanyola. D'entrada presentava al camperol -al petit camperol- des d'una perspectiva socio-política, com "instrumento regresivo o elemento progresivo en el curso de la revolución actual, que lo mismo puede desembozar en una nueva dictadura que en una si-

tuación neta y objetivamente madura para la toma del poder" (45). Efectivament, la tendència individualista del camperol, producte del medi, de les condicions socials en què viu i de les seves relacions amb la terra, el fan extremadament arrelat al concepte de posesió de la terra, concepte que pot arribar a contradir-se amb els objectius del què García Palacios anomena "revolució agrària comunista" i que es basa amb la col·lectivització agrària. Aquesta mateixa contradicció es pot donar també amb el camperol sense terra :

"Indudablemente que si al campesino asalariado le incitamos, en términos abstractos, a prepararse para tomar posesión de la tierra, y le decimos, sin especificar ni condicionar el sentido de la posesión, que la revolución comunista le dará la tierra de que carece, le convertiremos en una fuerza revolucionaria expansiva de formidables efectos inmediatos, pero es incuestionable que al día siguiente tendríamos que entrar con él en lucha, en el momento preciso que diésemos el primer paso hacia la colectivización del campo. El factor revolucionario habríase convertido en un factor contrarrevolucionario y en los instantes más críticos, seguramente, de la revolución" (46).

García Palacios intentava resoldre aquesta contradicció presentant dos aspectes consubstancials de tota política agrària : un de caràcter immediat i l'altre de caràcter mediat. El caràcter mediat -diríem estratègic- de la política agrària tindria com a objectiu la col·lectivització :

"Hay que decirle claramente al campesino que la revolución comunista tiende a poner fin a la apropiación individual y corporativa de los medios de producción y cambio, y que no puede, por consiguiente, hacer propietarios. Que precisamente la causa de que unos tengan tierra y otros no, es la posibilidad de vender, comprar, enajenar, signos del mercantilismo capitalista que hay que borrar. Que la tierra es el elemento generador del capital y siendo individual la apropiación de la misma individual tiene que ser el capital. Que no se concibe en nuestra revolución la existencia de capi-

tal privado, cuya función no puede ser otra que la de explotar. Que la revolución comunista dará al campesino el DOMINIO ÚTIL de la tierra, pero no el DOMINIO DIRECTO, que se reserva la sociedad, y en su nombre, durante la transición del capitalismo - al comunismo, el Estado Obrero" (47).

El caràcter immediat de la política agrària s'hauria de recolzar en un programa de reivindicacions mínimes, formulades d'acord a la realitat i situació del camp espanyol. Es - per això que García Palacios elabora un breu estudi al res- - pecte. Assenyala que dels 50 mil.lions d'hectàries aproxima- des del territori de l'Estat espanyol, únicament 10 mil.lions i mig són cultivades (6.800.000 en explotació directe, 3.035. 000 en arrendament i 665.000 en parceria) i 31 mil.lions són aprofitables, el què motiva un evident dèficit agrícola, re- flexat per la balança desfavorable del comerç exterior ("des- taca el hecho peregrino de que un país de tipo predominante- mente agrario haya que importar algunos productos fundamenta- les como el trigo") i per la situació econòmica del camperol.

A continuació conxecta les causes determinants de la "cri- si" agrària del camp espanyol, en el caràcter de l'explota- ció : aproximadament el 60% de la superfície cultivada està explotada pels seus propietaris, contractant mà d'obra; el - 30% ho és per arrendataris; i el 10% per parcers. Si bé la - fonamental és "que un 95% és propiedad privada y explotada - en forma individual" (48). Altres causes que determinen la - crisi agrària són :

"La usura, el sentido de la explotación que - tiende al provecho particular y no al de la satis- facción de las necesidades sociales y que determi- na el cultivo de grandes extensiones -aceite, vino, bulbos, etc.- con vistas al mercado exterior y con detrimento de otras especies -trigo, algodón, lino, plantas medicinales, etc., etc.-; el contrato de - arriendo, que elimina por sus términos la posibili- dad de mejora de la tierra por el arrendatario; la falta de un sistema normal de riegos; el precio - elevado de los abonos y a veces su deficiente po- der orgánico y nutritivo de la planta" (49).

Finalment, elabora un plànol de zones agràries, segons les característiques peculiars amb què es manifesta la divisió de la propietat rural :

1) Les dues Castelles, on existeixen el gran, el mitjà i el petit propietari, més l'assalariat. Aquests dos últims depenen del camperol ric i del gran propietari.

2) Andalusia : latifundisme, amb gran quantitat de proletariat rural.

3) Extremadura : té les mateixes característiques que Andalusia.

4) Aragó : predomina el petit propietari i el minifundi.

5) Nord-Est : correspon a la zona que va de Galícia a Catalunya. Predomina el minifundi i dos sistemes de propietat característics : els foros a Galícia i la rabassa morta a Catalunya.

6) Est-Sud : agrupa el País Valencià amb Múrcia, és una zona de transició entre la gran i la petita propietat, entre el camperol assalariat normal i l'assalariat circumstancial. En algunes comarques predomina el petit propietari (50).

A partir d'aquesta original i discutible divisió i caracterització que fa del camp espanyol, Garcia Palacios exposa, finalment, un quadre de reivindicacions immediates, que subdivideix en dues grans zones : Astúries, Galícia, País Basc, Navarra, Catalunya i País Valencià, per una banda; i Castella, Andalusia, Extremadura i Aragó, per l'altra. Les reivindicacions que hauria de sostenir la pagesia de la primera zona són :

"a) Derecho de los arrendatarios a vincular, sin indemnización, en ellos la tierra. Negativa absoluta a modificar estas conclusiones ni a re-

conocer otro derecho sobre la tierra que el del que la trabaja.

b) Resistencia sistemática al pago del precio de arriendo.

c) Libertad absoluta del mercado agrícola interior y oposición a que el Estado regule los precios con el sistema de tasas, que no favorece sino al gran propietario.

d) Amplia extensión del crédito agrícola y a largo plazo.

e) Institución de un sistema especial de Seguros de cosecha.

f) Reducción de impuestos" (51).

Mentres que pels camperols de la segona gran zona proposava les següents reivindicacions :

"a) Aplicación al campo de la jornada de 8 horas y extensión de todos los Seguros sociales.

b) Contratos de trabajo controlados por la organización local obrera.

c) Salario mínimo.

d) Cesión por el Estado, Diputaciones y Municipios, a las asociaciones obreras, para su explotación colectiva de los terrenos incultos.

e) Reparto de latifundios andaluces y extremeños y propiedades señoriales castellanas entre los campesinos asalariados" (52).

Com podem veure, es tractaven de dos tipus de reivindicacions que prenen com a eix, respectivament, l'existència de la petita propietat, petit camperol i sistemes contractuals propis, per una banda, i d'un proletariat rural, per l'altra.

No ens ha d'estranyar, així, que l'esquematisme del projecte de García Palacios -si bé en alguns punts podia correspondre a un tipus de política molt concreta- provoqués el retraïment per part de la majoria de membres de l'Esquerra Comunista. Es molt significatiu que gairebé no parli de la consigna que corresponia, segons havia apuntat Nin, a

l'etapa de la revolució democràtica : "la terra per qui la treballa", i que en canvi plantegui tota la política agrària cara el fi estratègic de la col·lectivització, que, en qualsevol dels casos, i prenent l'exemple rus, corresponia a l'etapa de la revolució socialista, però mai a la de revolució democràtica.

Quan es reuneix la III Conferència Nacional de l'Esquerra Comunista (març de 1932), el plantejament no havia canviat substancialment. La tesi agrària, que presenta el mateix García Palacios, provoca immediatament l'oposició de la delegació catalana (53), la qual, per boca de Nin, sosté que "la Oposición no puede plantear el problema de una manera demasiado formal, y, por lo tanto, manifestarse contra el reparto de tierras y por la colectivización meramente" (54). Després d'una sèrie d'intervencions en les que interbingueren García Palacios, Marino Vela i Marino García, Andrade va proposar una nova redacció de la tesi, que tindria que correr a càrrec de Marino Vela i García Palacios, i passar-se després als diversos grups per la seva discussió i esmena (55).

La realitat, però, fou que aquesta tesis no s'arribaria a redactar mai, almenys no sortiria mai publicada a cap òrgan de l'Esquerra Comunista. Quan, des de finals de 1932 i durant tot 1933, l'Esquerra Comunista passaria per les experiències de la crisi provocada per Lacroix i per les dissidències amb el Secretariat Internacional de l'Oposició, el primer es queixaria ja de l'inexistència d'una tesi agrària (56), mentre que les oposicions alemanya i francesa acusaren així mateix al Comitè Executiu espanyol de no tenir encara una tesi sobre la qüestió agrària (57). El Comitè Executiu respondria a aquestes acusacions que la tesi agrària sortiria publicada en el número de Comunismo

del mes de gener de 1933 (58), però encara a finals d'any havia de suspendre la celebració d'una Conferència Nacional, entre altres raons, per no disposar d'una de les tesis més importants, l'agrària, que havia de redactar Persen (59).

Aquesta evident manca de tesi agrària no vol dir pas que l'Esquerra Comunista no disposés de textos sobre la qüestió (60), ni adoptés una actitud política entorn de la problemàtica concreta que presentà la República: sobretot, el relacionat amb la Llei de Reforma Agrària, i amb la qüestió catalana.

Efectivament, quan en el mes de maig de 1932, s'inicien a les Corts els debats sobre la Llei, l'Esquerra Comunista començaria a fixar la seva tàctica política, d'acord, com sempre, a l'estratègia general que defensava sobre el caràcter de la revolució espanyola i a la caracterització política amb què havia qualificat a la República. Un article editorial d'aquest mateix mes, publicat a EL Soviet (61), posava de relleu ja el poc revolucionarisme del projecte de Llei, i el poc interès que despertava fins i tot per la burgesia, ja que "lo que con el título de reforma agraria van a bandecir políticos republicanos y socialistas en las Cortes, no es más que un presupuesto anual de compra de tierras, una fuente de negocios y amañios, que se harán anualmente entre políticos y propietarios" (62). L'Esquerra Comunista comparava, així, la importància del projecte de reforma agrària, amb un projecte "de construcció de carreteres":

"Habrá un presupuesto anual para expropiaciones: se arreglarán políticos y propietarios para que en casos determinados se expropien tales terrenos en lugar de tales otros; y los terrenos que tengan la fortuna de ser expropiados serán pagados espléndidamente y muy sobre seguro. Las cantidades

que van a fijarse para la reforma agraria vendrán a constituir un nuevo fondo de reptiles entre los muchos que hay en el presupuesto" (63).

Per els camperols, però, el projecte no significarà - absolutament res, pel simple fet de què el problema agrari no es resolrària "entregando tierras por cuentagotas" (64). A partir d'aquesta caracterització general del projecte de reforma agrària, que també exposaria en un altre lloc (65), l'Esquerra Comunista explicita més la seva actitud, en dos aspectes que incideixen frontalment en la problemàtica del problema agrari: l'actitud de republicans i socialistes i el tractament que la República dona als camperols, juntament amb la situació d'aquests.

En el primer aspecte, denunciava sobretot els socialistes per a no haver acomplert les promeses que havien fet de resoldre la qüestió agrària (66), denunciava que també afectava directament als "demagogs de la petita burgesia", quan - durant el període prerrevolucionari - el immediatament abans de la proclamació de la República - havien promès als camperols la realització de la reforma agrària, emprant, fins i tot, la consigna de "la terra per qui la treballa" (67).

La posició de republicans i socialistes s'evidenciaria encara en termes més indefugibles, pel tractament que la República donarà als camperols. Així, mentre les Corts encara continuaven discutint el projecte de reforma agrària "lo único que se ha concedido a las masas hambrientas de campesinos es más Guardia civil y guardias Asalto, y una represión que ha dejado en mantillas a la de Zugasti en tiempos de la "Mano Negra", y a la del general La Barrera y Osorio Gallardo en tiempos de la monarquía" (68).

Efectivament, l'aspecte repressiu de la República en re

lació al moviment camperol serà una tònica constant durant tot el període que arriba fins a octubre de 1934, i anirà estretament relacionat a la situació econòmica del camp, - que l'Esquerra Comunista defineix amb els següents trets - característics : atur forçós, fam i misèria (69). En febrer de 1933, quan la Llei de bases de la reforma agrària havia estat ja aprovada per les Corts -ho fou el setembre de 1932- l'Esquerra Comunista torna a insistir en aquest mateix aspecte, relacionant repressió i misèria, amb uns termes encara més patètics :

"La realidad ha servido para que se les cayera a los campesinos la venda del ilusionismo democrático mucho más que la propaganda comunista. La realidad de la actuación política republicanosocialista y el hambre. Porque ésta es realmente espantosa, conmovedora, en el campo, y principalmente - en Andalucía y Extremadura. Los trabajadores ven pasar los días, las semanas y los meses sin hallar faena para sus brazos forzosamente ociosos ni que comer en los hogares. Son numerosos los jóvenes - que pasan de la veintena de años y que todavía no han tenido ocasión de trabajar ni una sola vez. A la máquina se ha agregado el sabotaje del "señorito". Pero además de estas plagas, la Guardia civil dispara sobre el hambriento que recoge un puñado - de aceitunas. La alimentación de los animales es más sagrada para los gobernantes y patronos que la de las personas. La bellota puede tirarse para alimentar a los cerdos, pero no para que puedan comer las personas" (70).

I al mateix temps tornava a insistir en el paper de "bombers" que jugaven els socialistes, en un moment en què l'actitud dels camperols es concretava en constants sabotatges i incendis a les collites (71).

Pel què fa al plantejament de la qüestió agrària a Catalunya, l'Esquerra Comunista adoptaria una posició semblant. - Ja en juny de 1932 Molins i Fàbrega denunciava el paper d'"agents dels propietaris" que jugaven Aragay i Companys, i la -

petita burgesia catalana, representant dels rabassaires a les Corts de la República (72). En relació a Catalunya, però, l'Esquerra Comunista serà molt més precisa a l'hora de donar consignes i definir la seva tàctica. En aquest mateix article, Molins i Fàbrega proposa als camperols l'aliança amb els obrers de la ciutat, els únics, diu, que poden garantir-los el dret indiscutible a la terra que treballen (73), consigna en la que tornava a insistir, unes setmanes després, amb els següents termes :

"Sus aliados naturales son los obreros, nunca la burguesía gobernante. El problema de los "rabassaires" sólo puede resolverse dando la tierra al que la cultiva. Y eso no lo puede hacer, ni lo hará, la burguesía en el poder. Sólo los obreros, a los cuales no puede contener el respeto al derecho de propiedad privada, pueden llevar a la práctica esta reforma revolucionaria.

El gobierno republicano tiene la Ley de Defensa de la República para los obreros y los campesinos, Para los reaccionarios no tiene más que atenciones. Esto debe abrir los ojos a los campesinos de Cataluña. Contra el enemigo común no cabe más que la lucha común" (74).

La dimensió real del problema agrari a Catalunya no es posaria de relleu, però, fins a l'any 1934, arran del conflicte provocat per la Llei de Contractes de Conreu, conflicte, que, com hem vist, depassa els límits de la qüestió agrària i afectava directament la problemàtica de l'autonomia de Catalunya. Totes les organitzacions obreres i la pròpia Esquerra Comunista definiren la seva tàctica sobretot en relació a aquest nou canvi de perspectiva, si bé no oblidaven tampoc el problema agrari de fons. Així, en juliol de 1934, l'òrgan central de l'Esquerra Comunista alentia als camperols catalans en el sentit de prendre una actitud i una actuació definitiva :

"Si los campesinos abandonan el terreno legalista en que se coloca la Generalidad y se apropian una

tierra que han pagado con areces, no habrá quien se la pueda sacar : se emanciparán ellos del propietario y habrán dado un impulso enorme a la emancipación del campo español" (75).

POSICIONS SINDICALS DE L'ESQUERRA COMUNISTA D'ESPANYA

Un dels aspectes conjuntuals que assoleixen més importància durant la II República Espanyola és, sens dubte, el relatiu al sindicalisme, pel fet evident de que la classe obrera estava organitzada majoritàriament en els sindicats, i de que aquests eren organitzacions de classe que, en el cas concret d'Espanya, gaudien d'una llarga tradició de lluita, i, consegüentment, constituïen un element indispensable de la lluita de classes i de qualsevol estratègia per una estructuració social futura.

El panorama sindical espanyol, als inicis de la República, es presentava també, com el polític, força fraccionat. A part dels dos organismes sindicals tradicionals, la UGT i la CNT, controlats, respectivament, per socialistes i anarcosindicalistes, comencen a manifestar-se diverses tendències que en els primers anys de la República aniran prenent cos i forma concreta : per una banda, cal destacar la tendència comunista -del Partit Comunista d'Espanya- cap a la formació --- d'una nova central sindical que, a finals de juny de 1932, - crearia la Confederació General del Treball Unitària; i els sindicats controlats pel Bloc Obrer i Camperol, que en el --- Congrés Regional de la CNT, celebrat a Sabadell en abril de 1932, serien expulsats de la central anarcosindicalista. Per altra banda, començaren a sorgir una sèrie de sindicats autònoms que encara suposarien un element més de dispersió i balcanització (76).

La perspectiva amb què l'Esquerra Comunista d'Espanya abordaria la qüestió sindical estava condicionada fonamentalment pels acords que al respecte havien pres els quatre primers Congressos de la Internacional Comunista i per l'actuació sindical que el Partit Comunista d'Espanya havia desenvolupat sobretot durant els anys 1924-1925. Uns i altres s'havien caracteritzat per la propagació de la consigna d'unitat sindical. Ara l'Esquerra Comunista havia de tornar a vigoritzar-la, d'acord a la nova situació i al nou panorama sindical.

La primera vegada que s'ocupa de la seva estratègia i tàctica sindicals és -com també ho havia fet amb els altres aspectes- en la II Conferència Nacional, en juny de 1931, i quan encara no s'havien manifestat les escissions del Partit Comunista i del Bloc Obrer i Camperol. Poc temps abans de celebrar-se la Conferència, havia donat a conèixer el Proyecto de tesis sindicales de la O.C.E. a discutir a la Conferència (77), i en el que, a més de figurar les línies generals que havia de sostenir durant el període republicà, fixava una tàctica sindical tenint en compte, sobretot, que era la que corresponia al Partit Comunista. Recordem que era l'època en què l'Esquerra Comunista o Oposició Comunista -com encara es denominava- es considerava únicament com a fracció d'aquell.

De totes maneres, explícita ja la urgència de la Unitat Sindical com a "necesaria, indispensable", la realització de la qual havia de sotmetre's, però, a una condició: "Que todos los trabajadores que acepten la Unidad reconozcan la necesidad de la lucha de clases y que sobre esta base sean respetadas todas las opiniones e ideas políticas" (78). A partir d'aquesta premissa centra la realitat sindical espanyola, i caracteritza les dues centrals sindicals existents: "la -

UGT realiza una obra de compromiso y colaboración de clase", mentres que la CNT és "una organizaci3n revolucionaria, de glorioso historial, la m3s fuerte de las dos centrales espafioles, desde el punto de vista num3rico" (79).

Sobre quina de les dues centrals havia de realitzar-se la unitat? Per l'Oposici3n Comunista és impossible i impensable la fusi3n de les dues centrals. Per tant no hi ha dubte que l'única central que podia servir de base a la realitzaci3n de la Unitat és la CNT, ja que aquesta mostrava una actitud més oberta i tolerant que la UGT :

"Puede y debe hacerse la Unidad Sindical del proletariado revolucionario espafiol, y ello debe ser tomado por base la CNT. Los comunistas espafioles deben defender esa fórmula unitaria, la única justa y realizable; pero cuidando mucho de defender la democracia sindical, que permite la libre exposici3n de todas las opiniones, sin que ello - suponga, ni mucho menos, la anulaci3n de la disciplina sindical indispensable" (80).

Finalment, concreta la tàctica que han de seguir els comunistes per a la realitzaci3n pràctica d'aquesta unitat :

- En primer lloc, cal que tots els elements que encara estiguin organitzats dins la UGT o en sindicats autònoms - lluitin per tal d'incorporar els seus organismes dins la CNT.

- Cal també que, paral·lelament a l'existència dels sindicats, es crein grups sindicals revolucionaris integrats en un "moviment minoritari revolucionari espafiol" que abans i després d'haver efectuat la unitat actuï orgànicament i disciplinadament per tal d'imprimir al sindicalisme un caràcter revolucionari.

- En darrer lloc, dona a aquest moviment sindical minoritari -que ha d'ésser dirigit pel PCE- una estructuraci3n orgànica :

"El P.O. de E. monta el engranaje sindical en la siguiente forma : cada sección sindical, un grupo minoritario que luche por orientarla, dirigirla y conquistar la mayoría de los sindicatos; cada grupo sindical minoritario, una fracción comunista, integrada por los comunistas adheridos a la sección sindical, fracción que es vanguardia y guía del movimiento minoritario, como éste ha de serlo de la sección sindical.

El movimiento minoritario se organiza partiendo de la base (sección sindical), siguiendo todos los grados de la organización sindical existentes (sindicato, federación de industria, central sindical), para ligar a la agrupación de elementos de las diferentes centrales sindicales que puedan existir en un solo y homogéneo Movimiento Sindical Minoritario Español" (81).

Quan en juny de 1931 es discutiria el projecte de tesi s'hi afegirien dos punts més : un sobre el front únic sindical entre les organitzacions existents, per la lluita sobre una base de reivindicacions immediates; i un altre sobre la constitució de consells de fàbrica i taller. També es definiria l'actuació dels comunistes en els sindicats de la UGT (82).

Aquesta posició inicial dels trotskistes espanyols hauria de veure's lleugerament modificada, sobretot en alguns aspectes tàctics, més tard, a causa del canvi en el panorama sindical espanyol. Efectivament, la tolerància que encara a començaments de la República podia tenir la CNT amb els sindicats controlats per altres tendències ideològiques diferents de l'anarcosindicalisme, s'aniria convertint en intransigència, des del moment en què la FAI passaria a controlar progressivament la direcció de la CNT. Aquesta intransigència es veuria confirmada amb l'exclusió, de la central cenetista, dels sindicats trentistes i dels bloquistes, en el Congrés Regional de la CNT catalana, ja esmentat, d'abril de 1932 (82).

Quan un mes abans l'Esquerra Comunista havia celebrat la III Conferència Nacional no havia elaborat encara una nova tesi sindical. Durant una sessió de la Conferència, Molins i Fàbrega va llegir l'esquema dels punts de què havia de tractar, fet que va promoure una certa polèmica entre els assistents (84). Així Solares, un dels delegats asturians, va insistir en què calia combatre tant l'hegemonia anarquista com la socialista en els sindicats, i Andrade va constatar la necessitat d'afirmar el respecte a la democràcia sindical, com a única manera d'evitar l'escissionisme. També es va tractar de l'organització dels obrers parats, tema en el que Andrade va discrepar de Nin, en considerar aquest que els obrers sense feina havien d'organitzar-se en la secció de parats dels seus sindicats respectius. Andrade opinava que calia una organització independent d'obrers en atur forçós, que mantingués una constant relació amb els Sindicats. Finalment, la Conferència es pronuncià pel criteri de Nin (85).

De totes maneres, a part d'aquestes lleugeres precisions, l'Esquerra Comunista encara tardaria en aprovar una tesi definitiva sobre la qüestió sindical. En el mes d'octubre de 1932 Comunismo publicava una Tesis sindical de la Izquierda Comunista Española (86), que en realitat era un projecte — que es sotmetia als diversos grups trotskistes per la seva discussió i elaboració definitiva. Aquesta seria publicada, finalment, en el mes de desembre del mateix any (87).

Com ja hem dit, els aspectes estratègics de l'Esquerra Comunista no variarien substancialment des explicitats més d'un any abans. Continuava mantenint la mateixa caracterització sobre les dues centrals sindicals, si bé ara havia de reconèixer que el moviment sindical revolucionari, que representava la CNT, passava per una profunda crisi, a causa del monopoli que hi exercien els anarquistes i que provoca-

va constants expulsions. I mantenia també el criteri de que la unitat sindical —que encara propugnava— no es podia realitzar a través de la fusió de la CNT amb la UGT, sinó únicament a partir de la CNT. Definia també el sindicat com —"la agrupación de todos los trabajadores, sin distinción de tendencias, que estiman necesario organizarse para hacer —frente a la explotación capitalista y luchar por su total —emancipación" (88).

En quant a la tàctica s'havien produït, però, importants canvis. Cal tenir en compte, com ja hem indicat, que, en aquests moments, el Partit Comunista d'Espanya, havia creat ja la seva Confederació General del Treball Unitària, que disgregaria encara més el panorama sindical. El primer punt de la tàctica de l'Esquerra Comunista es referia, així, a l'actitud que havien de prendre els comunistes dins les tres organitzacions sindicals, en relació a la problemàtica general del sindicalisme revolucionari, a la unitat sindical i al funcionament democràtic :

"En la CNT hay que luchar contra el monopolio de los anarquistas y por la libertad de tendencias en el interior de la organización. En la UGT, defender, frente a las maniobras reformistas, los principios revolucionarios, y cuando se originen expulsiones a causa de esta lucha, ingresar en la CNT. Dentro de la C.G.T.U., creada por el Partido Comunista, hay que preconizar también el ingreso en la CNT y la disolución de esa central sindical de creación burocrática, que es un crimen perpetrado contra los intereses sindicales —del proletariado español" (89).

Un altre dels aspectes tàctics al que l'Esquerra Comunista havia donat molta importància ja des d'abans de la —proclamació de la República, era el que es referia a la —creació de Comitès de fàbrica, obra, mina, taller, etc...,

les funcions i objectius dels quals ara definia amb els següents termes :

"El Comité de fábrica agrupa a todos los trabajadores, sindicados o no, y es el organismo representativo del proletariado en la lucha directa contra el burgués explotador. El Comité de fábrica es la anulación de los Jurados mixtos, los organismos de colaboración y la influencia reformista en los medios obreros. El Comité de fábrica significa la substitución de la colaboración por la lucha de clases y la ventilación directa de los conflictos entre el capital y el trabajo; demuestra la posibilidad de la unidad sindical y es un eficaz organismo de reclutamiento de nuevos militantes de los sindicatos. Allí donde se crea un Comité de fábrica se consigue en seguida la unidad sindical, pues los trabajadores, al tener que encararse unidos con el capitalista, no le encuentran sentido a la división sindical. Estos Comités son los que pueden reclamar y realizar el control obrero de la producción, con lo cual no sólo se logra intervenir en las operaciones de la burguesía, sino, lo que es más importante, adquiere el obrero capacitación para la realización de la misión que al sindicato le compete, tanto en régimen burgués como en el proletario. El control obrero, ejercido por los Comités de fábrica, es una de las consignas por las que debe luchar con más intensidad el proletariado sindicado y ha de ser un arma efficacísima contra la caricatura de control obrero que preconizan los socialistas desde el Gobierno" (90).

Es manifestava partidària de l'organització de la CNT sobre la base de les Federacions d'Indústria, en quant aquest tipus d'organització "corresponde a las necesidades de la lucha contra el capitalismo organizado"; prestava molta importància a l'actuació dels obrers en atur forçós i propugnava la seva organització en el sentit que havia aprovat la II Conferència; i finalment, s'ocupava del paper polític que corresponia jugar al sindicat :

"El sindicato revolucionario ha de tener presente que la lucha por la emancipación de la clase

obrero ha de ser conducida en una escala general contra el capitalismo en los lugares de trabajo y contra sus órganos de sostén (el Estado con todas sus filiales), es decir, también mediante la lucha política. El deber del sindicato revolucionario consiste en atacar al enemigo de clase en toda la extensión de su dominio. No hacerlo así, dejar las posiciones fundamentales, como son las políticas, en manos del enemigo, es caminar directamente a las más crueles derrotas" (91).

Durant tot el període republicà l'Esquerra Comunista - d'Espanya seguirà defensant i propagant aquestes mateixes - posicions. A nivell de pràcticasindical ja hem vist com els militants trotskistes estaven organitzats tant en la CNT - com dins la UGT, i que era sobretot en aquest terreny on - assolien una certa influència. Recordem els casos d'Astúries o de Madrid, i també el de Barcelona, on significats militants trotskistes ocupaven càrrecs sindicals de responsabilitat. De totes maneres, l'Esquerra Comunista, contràriament al POC i al Partit Comunista, no crearia mai una estructura sindical autònoma i dependent d'ella orgànicament i política. Es ben cert que els escassos efectius globals de què disposava suposaven un handicap de difícil superació, a l'hora d'intentar un projecte d'aquest tipus. Si bé, a desgrat de tot, mai no s'ho proposà. Ben al contrari, actuaren dins les dues centrals sindicals existents, precisament per treballar en el - sentit de l'objectiu principal, que s'havia fixat : la unitat sindical.

Aquest objectiu -amb la seva tàctica corresponent- i la seva concepció del què havia d'ésser un sindicat, sobretot - la democràcia interna que havia d'imposar al seu si, portaven a l'Esquerra Comunista a mantenir una actitud crítica - constant tant en relació a la CNT com a la UGT. Són nombrosos els articles que dedica a la crisi de la CNT i a l'acti-

tud autàrquica dels dirigents anarquistes (92), així com a la tàctica putschista que aquests porten a terme repetidament durant la República (93). En 1933 Andreu Nin publicava un llibre de divulgació històrica sobre el sindicalisme, en el que insisteix altra vegada sobre els aspectes bàsics de la unitat i autonomia sindicals (94). Les crítiques de l'Esquerra Comunista a la UGT anaven adreçades contra el reformisme dels seus directius i contra el seu col.laboracionisme sindical amb l'Estat burgès, els dos factors fonamentals que havien possibilitat a la pràctica l'abandó de la central sindiela ugetista del terreny de la lluita de classes (95).

L'actitud i l'acció sindical de l'Esquerra Comunista no deixava d'ésser, però, un gra d'arena dins el polaritzat i cada vegada més balcanitzat panorama sindical espanyol. I malgrat els esforços que esmerçà en la seva política, aconseguí ben poca cosa. L'engranatge, l'aparell burocratitzat i la ideologia política dels dos grans sindicats espanyols estaven prou diferenciats i fortificats -a través d'una ja llarga experiència històrica- com per a possibilitar canvis d'actituds radicals. Per altra banda, la política sindical del Partit Comunista d'Espanya no ajudaria tampoc a l'apropament organitzatiu del proletariat espanyol, apropament que cada dia esdevenia més necessari.

POSICIONS INTERNACIONALS DE L'ESQUERRA COMUNISTA D'ESPANYA

Les posicions internacionals dels trotskistes espanyols s'expliciten en quatre nivells diferents i interrelacionats de la seva actuació i interpretació :

- Un primer nivell tendeix a situar la seva estratègia nacional en el marc internacional de la crisi del capitalisme.

- Un segon nivell, conseqüència, en part, del primer, s'ocupa de la correlació de forces de classe en l'àmbit internacional i de la situació política que aquesta provoca, centrada principalment en la problemàtica del feixisme -Alemanya- i del perill de guerra.

- El tercer nivell es situa en la crítica a l'activitat de la Internacional Comunista i de la Unió Soviètica.

- Finalment, l'Esquerra Comunista centra la seva posició internacional en quant a secció espanyola que és d'un organisme superior, internacional, amb el qual existeixen vincles de coordinació política i de disciplina.

Tots aquests nivells són difícilment indistingibles entre si, ja que sovint s'interfereixen i moltes vegades es complementen mutuament en el camp concret de la pràctica. - Aof ens ocuparem només d'alguns aspectes dels tres primers nivells de comprensió, ja que el quart forma part consubstancial de la pròpia història de l'Esquerra Comunista d'Espanya i de les seves relacions amb l'Oposició Comunista Internacional, que ja hem estudiat, i de les que ens ocupem també més endavant.

Val a dir, d'entrada, que els punts de mira i la perspectiva que adoptarà l'Esquerra Comunista espanyola aniran condicionats per la disciplina internacional en què es situa, com a secció membre de l'Oposició Comunista d'Esquerra Internacional. La primera vegada que fixarà d'una manera àmplia - la seva posició a nivell internacional serà en la III Conferència Nacional, a través d'una Tesis sobre la situación internacional y el comunismo (96), en la que caracteritza la -

situació del sistema capitalista en relació al paper que pot jugar el comunisme -els diversos partits comunistes nacionals- com a força política i social organitzada. Així considera que la crisi del capitalisme dóna grans possibilitats per a plantejar una revolució mundial, a partir dels antagonismes entre els diversos estats capitalistes, i, així mateix, a partir dels antagonismes de classe existents a cada país. La situació alemanya suposa, en aquests moments, el centre on "toda la política mundial se anuda".

La crisi mundial del capitalisme coincideix, però, amb la crisi del moviment obrer revolucionari :

"Los hechos están demostrando que ante una coyuntura como la presente la clase obrera se encuentra sin dirección ni guía, sin que el comunismo, que como tendencia revolucionaria resume la experiencia del movimiento obrero y señala los objetivos del proletariado en la fase actual, sea capaz de conquistar las masas, de dirigir las y llevarlas a la victoria. El retraso no se puede disculpar invocando la situación general, que es más revolucionaria y crítica que nunca; la falta está en la dirección" (97).

En aquest punt l'Esquerra Comunista no dubte en acusar la Internacional Comunista de portar una política plena d'errors, que ja s'havia manifestat desastrosa durant els anys 1923-1927, política que es basa en l'oportunisme de la teoria del socialisme en un sol país. Aquest oportunisme, diu, consisteix en considerar que es pot edificar íntegrament el socialisme a la URSS, encara que no triomfi la revolució internacional, i que, per altra banda, això no vol dir pas que es renunciï a la revolució mundial. L'Esquerra Comunista, contràriament, considera ambdues coses -revolució mundial i construcció del socialisme a la URSS- com a indes- triables :

"Para la Izquierda Comunista, la URSS no es más que una parte, y el comienzo de la revolución

mundial; luchar por el triunfo del socialismo en la URSS obliga a luchar sin tregua por el triunfo de la revolución mundial; luchar por el triunfo de la revolución mundial significa, en primer lugar, la lucha por la victoria del proletariado en los países capitalistas, y, además, es el único medio que a la larga tiene de salvarse la URSS. Para la Izquierda Comunista ambas cosas -- defensa de la URSS y revolución internacional -- son una sola cosa" (98).

Centrava, finalment, la posició política que l'Oposició Comunista d'Esquerra havia d'adoptar a nivell internacional per encarrilar la lluita en aquest sentit, com a -- fracció de la III Internacional (99).

La III Conferència Nacional aprovaria també una Resolució sobre la situació alemana (100), on analitzava el paper i la política del Partit Comunista alemany en un moment, en el que, com hem vist, Alemanya era el centre de l'atenció mundial i el nucli de confluència de totes les contradiccions del capitalisme. Tractava del perill de la "teoria del socialfeixisme" que el PCA portava a terme fins a les últimes conseqüències contra la socialdemocràcia, de la política d'aquesta que "favorece el advenimiento del fascismo", i del feixisme, com a força cada vegada més ascendent i perillosa. I proposava, com a tàctica, per evitar el feixisme la realització del front únic, no com a política de "mal menor" -- que era la que desenvolupaven els socialistes -- sinó com a política d'ofensiva contra el feixisme i per la superació de la democràcia burgesa :

"El frente único que la Izquierda Comunista propone para salvar a la clase obrera alemana del fascismo no supone el menor apoyo al régimen constituido, sino el único medio de poder vencerlo a continuación. Se trata de un frente de lucha en --

el cual los comunistas no han de silenciar la crítica de los socialistas, de sus traiciones y debilidades; pero sobre la base de la defensa muestra contra el fascismo. Cada ataque de los fascistas a las organizaciones obreras, — sean o no reformistas, debe ser ~~ataque~~ contestado por todos los obreros. El P.C. debe conservar su independencia política; pero luchar a la vez por la unificación de las grandes masas con una plataforma común de lucha contra el fascismo, organizando a los obreros en los lugares de trabajo y unificando los sindicatos. Los comunistas han de combatir la política de "mal menor" de la socialdemocracia. Com tir esta política significa oponerse al ataque que el régimen actual, apoyado por la socialdemocracia, viene llevando contra las condiciones de vida de la clase obrera y contra derechos que tenía conquistados. Los comunistas han de oponerse a que la clase obrera pierda ninguna de sus posiciones. La persistencia en los mismos errores políticos por parte del P.C.A. ha traído como consecuencia el que el fascismo no hiciese más que ganar terreno. Esa política ha sido, pues, plenamente condenada por los hechos. Ha ganado terreno el fascismo, y la socialdemocracia ha apoyado todas las medidas del Gobierno actual alegando que, aunque malas, son un "mal menor" respecto al fascismo. Se impone el retorno a una justa política que, sobre la base del frente único de clase, sin consentir ningún retroceso, asegure la victoria sobre el fascismo, que es el mayor peligro que pesa sobre el proletariado alemán y sobre el proletariado mundial" (101).

Finalment estableia un paral·lelisme entre les situacions d'Alemanya i Espanya, i ressaltava les conseqüències que una victòria feixista a Alemanya tindria damunt la situació espanyola, en el sentit d'estimular la burgesia espanyola a emprendre una ofensiva contra la classe obrera. La victòria del proletariat alemany, en canvi, "daria a los obreros españoles la seguridad de la victoria y colocaría la revolución en condiciones de corregir, sobre la base del movimiento obrero en pie, los errores de estos dos años" (102).

A partir d'aquest moment i durant tot l'any 1933, el tema d'Alemanya ocuparà el centre de les planes internacionals dels òrgans de l'Oposició. La victòria dels nazi-feixistes en les eleccions al Reichstag —el Parlament alemany— el 31 de juliol de 1932 i la progressiva ascensió de Hitler fins a la presa total del poder el 30 de gener de 1933, ratificarien en part les anàlisis de l'Esquerra Comunista (103). En estudiar els resultats de les eleccions de juliol, encara es mostrava optimista, ja que, a part de la victòria del Partit Nacional-Socialista, s'havia manifestat també un desplaçament de vots de la socialdemocràcia cap al comunisme (104).

Però quan el 30 de gener de 1933 Hitler passa a ésser nomenat canceller del Reich, totes les esperances de revolució alemanya s'anirien esfumant progressivament. L'Esquerra Comunista no dubtaria en denunciar la política del "tercer període" de la Internacional, com a responsable de la desfeta, responsabilitat que també tocava de molt aprop a la socialdemocràcia (105). La Pre-conferència de l'Oposició Comunista d'Esquerra Internacional, que es celebraria els primers dies de febrer de 1933, enviava una crida al proletariat alemany, al que alentia perquè imposessin als dirigents dels dos partits obrers més importants —el comunista i el socialista— la tàctica de front únic contra el feixisme. Alhora enviava un telegrama al Comitè Executiu de la Internacional Comunista, en el que demanava la convocatòria urgent d'un Congrés Mundial de la Internacional —on pogués participar l'Oposició d'Esquerra—, per a revisar la tàctica que s'havia seguit fins ara, i exigia també que iniciés desseguida la realització del front únic (106).

Durant 1933 l'Esquerra Comunista d'Espanya seguiria sostenint les mateixes crítiques, adoptant sempre la posi

ció i actitud del trotskisme internacional (107). Sostenia igualment les mateixes mides que aquest propugnava - a l'objecte d'evitar la projecció del feixisme a la resta d'Europa i de combatre l'alemany. Aquestes mesures quedaren concretades en una declaració que els delegats oposicionistes presentaren en un Congrés de lluita contra el feixisme, que havia organitzat la Internacional Comunista, a meitats de 1933 :

1. Aceptar inmediatamente las proposiciones de la Segunda Internacional sobre un acuerdo de la escala internacional; semejante acuerdo - no excluye, sino que exige, la concreción de consignas y de métodos para cada país en particular;

2. Condenar el principio de la fórmula - del frente único "solamente por abajo", que - significa la negativa del frente único en general;

3. Rechazar y retirar la teoría del social fascismo;

4. No renunciar en ningún caso y bajo nin guna condición al derecho de criticar al alia do provisional;

5. Restablecer la libertad de crítica en el interior de los Partidos Comunistas y de to das las organizaciones que se encuentren bajo su control, comprendido el Congreso antifascis ta;

6. Renunciar a la política de las organi zaciones sindicales comunistas independientes; participar activamente en los sindicatos de ma sas;

7. Renunciar a la competencia indigna con el fascismo bajo consignas de "libertad nacio nal" y de "revolución popular";

8. Renunciar a la teoría del socialismo - en un solo país, la cual nutre las tendencias del nacionalismo pequeñoburgués y debilita a - la clase obrera en la lucha contra el fascis mo;

9. Movilizar al proletariado europeo con tra el chovinismo versallés y antiversallés ba jo la bandera de los "Estados Unidos soviéti cos de Europa;

10. Preparar por medio de una discusión - amigable y honrada, y convocar en el plazo de un mes el Congreso extraordinario de cada sección de la I.C. para examinar la experiencia - de la lucha con la contrarrevolución y elaborar un programa de acción para el porvenir;

11. Convocar en un plazo de dos meses un Congreso de la Internacional Comunista, democráticamente preparado;

12. Reintegrar a la Oposición de Izquierda en las filas de la I.C., de sus secciones y de todas las organizaciones que controla" (108).

No cal dir que les posicions trotskistes foren desateses en tot moment per la Internacional Comunista, pocs anys abans de què aquesta emprengués la seva campanya - d'acusacions i calúmnies contra el trotskisme, al qual - identificaria i combatria com un moviment feixiste més.

Una de les últimes vegades en què l'Esquerra Comunista s'ocuparà de la situació internacional en relació a Alemanya - d'una manera autònoma i més o menys extensa - serà a finals de 1933, quan Eugenio F. Granell presenta un projecte de tesi sobre la situació internacional (109), en el que assenyala, com a característiques més importants del moment, el descens de la revolució mundial, la derrota soferta a Alemanya per tot el proletariat internacional, i la política de capitulació i traïció que la "burocràcia stalinista" havia practicat respecte Alemanya i - encara seguia practicant (110).

NOTES

- (1) Veure la importància que Nin concedeix a ambdues qüestions al seu fullet El proletariado español ante la revolución, a NIN : Los problemas de la revolución española, p. 57.
- (2) Per la realització d'aquest apartat ens basem sobretot en la nostra comunicació presentada al I Col·loqui de "Recerques" (Barcelona, 1974) L'Esquerra Comunista Espanyola - (I.C.E.) i el problema nacional català (1931-1934), que resumim en alguns aspectes i ampliem en d'altres.
- (3) NIN : El proletariado español ante la revolución, a NIN : Los problemas..., p. 57.
- (4) Proyecto de tesis sobre la cuestión de las nacionalidades, "Comunismo", nº 2, 15 de juny de 1931, p. 39-40.
- (5) Ibid. Ibid.
- (6) Ibid. Ibid.
- (7) Ibid. Ibid.
- (8) LENIN : Sobre el derecho de las naciones a la autodeterminación, a LENIN : Obras escogidas en tres tomos, I, p. 615-669.
- (9) Proyecto de tesis sobre la cuestión de las nacionalidades, "Comunismo", nº 2, 15 de juny de 1931, p. 39-40.

- (10) Ibid. Ibid.. La primera part d'aquest projecte, ja convertit en tesi, es pot consultar tamb_e a "El Soviet", nº 3, 29 d'octubre de 1931.
- (11) Tesis sobre las nacionalidades, "Comunismo", nº 11, abril de 1932, p. 39-44. APENDIX 33.
- (12) Ibid. Ibid.
- (13) Ibid. Ibid.
- (14) Ibid. Ibid.
- (15) Ibid. Ibid.
- (16) LENIN : Sobre el derecho de las naciones a la autodeterminación, a LENIN : Obras escogidas en tres tomos, I, p. 646.
- (17) Jos_e Luis ARENILLAS : El problema de las nacionalidades en Euskadi, "Comunismo", nº 38, setembre de 1934, p. 66-72.
- (18) José Luis ARENILLAS : El problema Nacional en Euskadi, "La Nueva Era" (Barcelona), nº 1, gener de 1936, p. 20-24; i - José María ARENILLAS : La situación actual en Euskadi, "La Nueva Era", nº 7, març-abril de 1937, p. 125-133.
- (19) Tesis sobre las nacionalidades, "Comunismo", nº 11, abril de 1932, p. 39-44. APENDIX 33.
- (20) Ibid. Ibid.
- (21) Ibid. Ibid.

- (22) Ibid. Ibid.
- (23) Veure el text del Projecte d'Estatut de Catalunya a GONZALEZ CASANOVA : Federalisme i autonomia a Catalunya, p. 706-718.
- (24) Per les crítiques contra la minoria catalana veure l'editorial de "Comunismo", nº 12, maig de 1932, p. 4; contra la reacció espanyolista FERSEN : Una reacció inmund, - "El Soviet", nº 5, 26 de maig de 1932, i "Comunismo", - Ibid; i contra la posició dels socialistes FERSEN : Una reacció inmund i La qüestió de Catalunya en las Cortes. Otra vez cruje la nave, a "El Soviet", nº 5 i 7, corresponents, respectivament, al 26 de maig i 9 de juny de 1932.
- (25) El proletariado y el problema de Cataluña, "El Soviet", nº 4, 12 de maig de 1932.
- (26) Andreu NIN : Consideraciones sobre el problema de las nacionalidades, "Comunismo", nº 12, maig de 1932, p. 25-28.
- (27) FERSEN : La qüestió de Cataluña en las Cortes. Otra vez cruje la nave, "El Soviet", nº 7, 9 de juny de 1932.
- (28) Per la transformació que sofrí el projecte d'Estatut, en convertir-se en el text aprovat per les Corts veure GONZALEZ CASANOVA : Federalisme i autonomia a Catalunya, p. 302-320 i 335-362, on s'estudia, respectivament, el projecte d'Estatut i el propi Estatut en la seva forma definitiva. El text de l'Estatut es pot consultar a la mateixa obra p. 745-754.
- (29) La minoria catalana en las Constituyentes ha fenecido, -

- "El Soviet", nº 8, 16 de juny de 1932.
- (30) "El Soviet", nº 9, 23 de juny de 1932.
- (31) Ibid., Ibid.. En el redactat final sobre la qüestió idiomàtica, l'Estatut posava en un pla d'igualtat el català i el castellà, obligava a què totes les disposicions oficials fossin publicades en els dos idiomes i promulgava la oficialitat única del castellà per les relacions entre el govern de la Generalitat i el de la República. Veure l'article 2 de l'Estatut a GONZALEZ CASANOVA : Federalisme i autonomia a Catalunya, p. 745; també les consideracions a l'obra de Joan de SARRIA : L'experiència de l'Estatut d'Autonomia del 1932, p. 10.
- (32) GONZALEZ CASANOVA : Ibid., p. 362.
- (33) "Comunismo", nº 36, juliol de 1934, p. 243-245.
- (34) Ibid., p. 243-244
- (35) Ibid., p. 244
- (36) "Comunismo", nº 37, agost de 1934, p. 2-3.
- (37) "Sindicalismo", 27 de juny de 1934.
- (38) Ibid., Ibid.. La resolució final deia : "Si el gobierno - contrarrevolucionario de Madrid ataca a Cataluña, y aquí con ese motivo se proclama la República Catalana, la Alianza Obrera apoyará el movimiento, procurando tomar la dirección con objeto de conducirlo hacia el triunfo de la República Socialista Federal".
- (39) Andreu NIN : La cuestión de las nacionalidades y el movi-

niento obrero revolucionario. Antecedentes de la teoría proletaria, "Comunismo", nº 37, agost de 1934, p. 22-26.

- (40) Andreu NIN : El marxismo y los movimientos nacionalistas, "Leviatán", nº 5, setembre de 1934, p. 39-47. Per un estudi de les posicions nacionalitàries de Nin remetem a la nostra tesi de llicenciatura Andreu Nin. Su evolución política (1911-1937).
- (41) Andreu NIN : El proletariado ante la revolución, a NIN : Los problemas..., p. 57-60.
- (42) Veure la posició del Bloc Obrer i Camperol a Francesc BONAMUSA : El Bloc Obrer i Camperol, p. 283-293.
- (43) La Conferencia Nacional de la Oposición española, "Comunismo", nº 3, 1 d'agost de 1931, p. 56-57.
- (44) Roberto MARINER (GARCIA PALACIOS) : Proyecto de tesis - agraria, "Comunismo", nº 2, 15 de juny de 1931, p. 41-48.
 APENDIX 34.
- (45) Ibid. Ibid.
- (46) Ibid. Ibid.
- (47) Ibid. Ibid.
- (48) Ibid. Ibid.
- (49) Ibid. Ibid.
- (50) Ibid. Ibid.
- (51) Ibid. Ibid.

- (52) Ibid. Ibid.
- (53) Desconeixem el text de la tesi agrària, que no va ésser mai publicada en cap publicació de l'Esquerra Comunista. Les referències que esmentem es troben a III Conferència Nacional de la Oposició Comunista. Resumen de las sesiones de la Conferencia, "Comunismo", nº 11, abril de 1932, p. 31-34. APENDIX 7.
- (54) Ibid. Ibid.
- (55) Ibid. Ibid.
- (56) "Boletín interior de discusión del Comité Regional de Castilla la Nueva y el Comité Nacional de Jóvenes de la Izquierda Comunista de España", nº 2, diciembre de 1932, p.7.
- (57) Veure la Carta de la Oposición alemana a todos los miembros de la Oposición española i la Resolución de la Comisión española de la Liga Comunista Francesa (Sección francesa de la Oposición Comunista de Izquierda Internacional) sobre la crisis de nuestra organización y nuestro comentario sobre la misma, "Boletín interior de discusión del Comité Regional de Castilla la Nueva...", nº 3, gener de 1933, p. 2-8 i 10-11, respectivament. APENDIXS 13 i 14.
- (58) Carta contestación del C.E. a los camaradas alemanes, Ibid., p. 8-10. APENDIX 15.
- (59) "Boletín interior de la ICE", nº 6, 25 de diciembre de 1933, p. 1.
- (60) Hem de destacar el fulletó de GARCIA PALACIOS : El comunismo y la revolución agraria, i un altre del rabassaire català Joaquim BOU : Vida campesina, ambdós publicats per les Ediciones Comunismo, en 1932. No hem pogut localitzar

cap dels dos fullatons.

- (61) "¿Reforma agraria o provocación?", "El Soviet", nº 5, 26 de maig de 1932.
- (62) Ibid. Ibid.
- (63) Ibid. Ibid.
- (64) Ibid. Ibid.
- (65) Veure dues editorials de "Comunismo", nº 12, maig de 1932, p. 3-4; i GARCIA PALACIOS : Comentarios al proyecto de reforma agraria, "Comunismo", nº 4, 1 de setembre de 1931, p. 45-48.
- (66) Editorial de "Comunismo", nº 12, maig de 1932, p. 3-4.
- (67) Editorials de "Comunismo", nº 13, juny de 1932, p. 5; i Nº 21, febrer de 1933, p. 49.
- (68) Editorial de "Comunismo", nº 13, juny de 1933, p. 5.
- (69) Editorial de "Comunismo", nº 14, juliol de 1933, p. 3-4.
- (70) Editorial de "Comunismo", nº 21, febrer de 1934, p. 49.
- (71) Ibid., p. 49-50.
- (72) MOLINS I FABREGA : La reforma agraria en los campos de Cataluña, "El Soviet", nº 7, 9 de juny de 1932.
- (73) Ibid. Ibid.
- (74) MOLINS I FABREGA : Como han sido engañados los "rabassaires", "El Soviet", nº 11, 14 de juliol de 1932.

- (75) El pleito de Cataluña en suspenso. La tierra debe pasar a los campesinos sin indemnización. "La Antorcha", nº 3, 14 de juliol de 1934.
- (76) Es interessant la panoràmica sindical que ofereix BALCELLS per a Catalunya, a l'obra : Crisis económica y agitación social en Cataluña de 1930 a 1936, p. 146-242.
- (77) "Comunismo", nº 1, 15 de maig de 1931, p. 24-28.
- (78) Ibid. Ibid.
- (79) Ibid. Ibid.
- (80) Ibid. Ibid.
- (81) Ibid. Ibid.
- (82) La Conferencia Nacional de la Oposición española. "Comunismo", nº 3, 1 d'agost de 1931, p. 56-57.
- (83) Veure BALCELLS : Crisis económica y agitación social..., p. 193-194 i BONAMUSA : El Hloe Obrero i Camperol, p. 275-282.
- (84) III Conferencia Nacional de la Oposición Comunista. Resumen de las sesiones de la Conferencia. "Comunismo", nº 11, abril de 1932, p. 31-34. APENDIX 7.
- (85) Ibid. Ibid.
- (86) "Comunismo", nº 17, octubre de 1932, p. 43-48.
- (87) Tesis sindicales de la Izquierda Comunista Española. "Co-

- "comunismo", nº 19, desembre de 1932, p. 43-48. APENDIX 35.
- (88) Ibid. Ibid.
- (89) Ibid. Ibid.
- (90) Ibid. Ibid.
- (91) Ibid. Ibid.
- (92) Entre altres destaquem els següents : Henri LACROIX : La crisis de la CNT, "Comunismo", nº 13, juny de 1932, p. 29-24; Josep TEDIKIDO : Ante la crisis de la CNT, "Comunismo", nº 19, desembre de 1932, p. 35-36; Dionisio LUNA (Juan ANDRÁDE) : En torno a la crisis de la Confederación Nacional del Trabajo, "Comunismo", nº 36, juliol de 1934, p. 248-252.
- (93) Emilio RUIZ (Juan ANDRÁDE) : Los métodos terroristas en la organización sindical, "Comunismo", nº 21, febrer de 1933, p. 82-86; FERSEN : Las lecciones del último movimiento anarcosindicalista, "Comunismo", nº 24, maig de 1933, p. 214-216; Andrés HURTADO (Juan ANDRÁDE) : Después del último "putsh" anarcosindicalista. En torno al último movimiento, "Comunismo", nº 31, gener de 1934, p. 10-15.
- (94) Andreu NIN : Las Organizaciones Obreras Internacionales, Madrid, Dédalo, 1933. Veure les consideracions que sobre aquesta obra fem a Andreu Nin. Su evolución política, p. 283-286.
- (95) Entre nombrosos articles on l'Esquerra Comunista exposa la seva actitud sobre els socialistes i la UGT destaquem : Emilio RUIZ : El Congreso de la Unión General de Trabajo-

- dores, "Comunismo", nº 19, desembre de 1932, p. 31-34; i José Luis Arenillas : La crisis del Partido Socialista - Español, "Comunismo", nº 37, agost de 1934, p. 14-21.
- (96) Tesis sobre la situación internacional y el comunismo, "Comunismo", nº 11, abril de 1932, p. 34-39. APENDIX 9.
- (97) Ibid. Ibid.
- (98) Ibid. Ibid. Aquesta mateixa concepció ja havia exposat Andre Nin al pròleg a l'obra de Trotski : La situación real en Rusia (Plataforma de la oposició), p. 8-16.
- (99) Veure el que ja hem exposat al respecte en el capítol VII.
- (100) Resolució sobre la situación alemana, "Comunismo", nº 11, abril de 1932, p. 44-48.
- (101) Ibid. Ibid.
- (102) Ibid. Ibid.
- (103) Una bona síntesi sobre el desenvolupament de la situació alemanya, emmarcada en el context internacional, i sobre les repercussions de l'ascensió feixista a Espanya es pot consultar a la tesi de llicenciatura de Joan PAGES: La subida al poder de Hitler, analizada por la prensa obrera de Barcelona, Departament d'Història Moderna i Contemporània. Facultat de Filosofia i Lletres, Universitat de Barcelona, 1972 (inèdita).
- (104) Veure La situación revolucionaria alemana y los últimos acontecimientos. Después de las elecciones al Reichstag, "Comunismo", nº 15, agost de 1932, p. 16-18.

- (105) Veure els diversos treballs agrupats sota el títol La Revolución alemana. El fascismo en el poder, "Comunismo", - nº 21, febrer de 1933, p. 63-77.
- (106) Ibid., p. 66-68.
- (107) Entre d'altres articles són d'interès: El desarrollo de la revolución alemana, la lucha de clases y la IC, "Comunismo", nº 22, març de 1933, p. 115-129; El desarrollo de la revolución alemana y la lucha contra el fascismo internacional, "Comunismo", nº 23, abril de 1933, p. 152-156; i FERSEN: En torno a la tragedia del proletariado alemán, "Comunismo", nº 29, octubre de 1933, p. 166-171.
- (108) Declaración de los delegados pertenecientes a la Oposición de Izquierda Internacional para el Congreso de lucha contra el fascismo, "Comunismo", nº 24, abril de 1933, p. 201-206.
- (109) "Boletín Interior de la ICE", nº 5, 20 de noviembre de 1933, p. 14-16.
- (110) Ibid. Ibid.

CAPITOL XI

ELS PROBLEMES DE L'UNIFICACIO MARXISTA : RELACIONS I
POLEMIQUES DE L'ESQUERRA COMUNISTA D'ESPANYA AMB EL
PARTIT COMUNISTA, EL ELOC OBRER I CAMPEROL I ELS SO-
CIALISTES D'ESQUERRA (1931-1934)

Com hem anat veient fins ara, en tractar de l'evolució i situació del comunisme en vigílies de la proclamació de la República i de la pròpia evolució del trotskisme a Espanya, les alternatives procedents del triomf de la revolució russa, que prengueren una formulació concreta amb la creació del - partit comunista, es presenten molt fragmentades durant els anys 1930-1934. L'existència de tres grups comunistes molt definits -com són el Partit Comunista oficial, la Federació Comunista Catalano-Balear, convertida més tard en Bloc Obrer i Camperol i en Federació Comunista Ibèrica, i l'Oposició Comunista Espanyola- contribuirien a una dispersió important - en les files del moviment marxista espanyol, dins el qual en cara caldria afegir el Partit Socialista Obrer Espanyol i -

els partits catalans Unió Socialista de Catalunya i el Partit Català Proletari, un petit grup que assoliria una certa relevància arrel de la seva participació en la fracassada - insurrecció catalana d'octubre de 1934.

Hem vist també quines eren les causes d'aquesta dispersió : com la Federació Comunista Catalano-Balear s'anava -- distanciant del PCE, i la posició inicial de l'Oposició -- d'Esquerra davant el Partit Comunista i la Federació Catalana de Maurin. Les mateixes causes que provocaren aquesta -- dispersió serviren paral·lelament per a plantejar el problema de la unificació, que durant aquesta etapa adopta la formulació concreta d'unificació comunista, i a partir de 1934 adoptarà la més genèrica d'unificació marxista.

Centrarem, així, la problemàtica a dos nivells diferents i complementaris, a partir de la pròpia Esquerra Comunista : les seves relacions pràctiques amb els altres dos grups comunistes i amb l'ala esquerra del socialisme, i les diferències programàtiques i les crítiques mútues entre l'Esquerra Comunista, el Partit Comunista i el Bloc Obrer i Camperol.

L'ESQUERRA COMUNISTA D'ESPANYA I EL PARTIT COMUNISTA

Hem de tenir en compte altra vegada quin era el plantejament tàctic-organitzatiu que ha anat adoptant l'Esquerra - Comunista en relació al Partit Comunista, des de la seva creació fins aquests moments, i com ha anat passant de considerar-se fracció del comunisme oficial, sense el qual la seva existència no tenia raó d'ésser, a esdevenir una organització política cada vegada més independent, sense que això suposés en cara que creguessin en la necessitat de crear un segon partit.

Aquest progressiu canvi de postura tàctica s'aniria produint des del moment en què les crítiques a què era sotmès el Partit Comunista no solament no trobarien un ressò efectiu dins l'estructura burocratitzada de la direcció del Partit, sinó que provocarien la creació d'un anti-virus polític antitrotskista que comportaria un tancament de posicions cada cop més hermètic i inflexible. No en va les expulsions d'elements filo-trotskistes de les files del Partit serien molt corrents durant tota aquesta etapa, i es produïrien a la primera sospita de trotskisme que es manifestés per part d'algun membre del Partit. El fet que l'Oposició d'Esquerra es presentés inicialment -ja abans de la proclamació de la República- com un element imprescindible per la reorganització del Partit Comunista a Espanya, suposaria, també, la creació de fortes prevencions per part del Partit Comunista (1).

Les posicions crítiques que va sostenir l'Esquerra Comunista en relació al PCE abarquen un àmpli ventall de qüestions que va des de les discrepàncies merament tàctiques fins a la problemàtica global de la seva estratègia, prenent, com a taló de fons essencial, el control que la Internacional Comunista exercia sobre totes les seccions nacionals. Aquest seria, efectivament, un dels punts on l'Esquerra Comunista insistiria amb més profunditat, des del primer moment: la manca d'independència orgànica del PC i la seva insuficiència programàtica, en haver d'aplicar mecànicament la política fixada per la Internacional. En aquest sentit, la crítica oposicionista era també una crítica genèrica al stalinisme.

Ja en 1931, acabada de constituir l'Oposició Comunista espanyola, Juan Andrade, en escriure un assaig històric sobre l'evolució del Partit Comunista des dels seus orígens fins a l'inici de la República, posava de relleu que la crisi del PCE no era sinó una conseqüència lògica de la crisi que sofria la Internacional, des de l'ascensió plena del stalinisme: -

"el stalinismo -escrivia- ha creado una corriente internacional de obediencia, que no de disciplina, a los principios y tácticas que la burocracia elabora en Moscú" (2).

Aquest criteri predominaria durant tota l'etapa de l'existència de l'Oposició. I quan en el mes de gener de 1932, el Comitè Executiu de la Internacional Comunista enviava una carta oberta als militants del PCE (3), on s'acusava a la seva direcció d'aventurisme polític, de sectarisme i de no haver comprès el caràcter de la revolució espanyola, Andreu Nin no dubtava en afirmar que "es ya tradicional en la IC hacer recaer sobre la dirección de los partidos la responsabilidad por los propios errores cuando las desastrosas consecuencias de la aplicación de la famosa "línea general" son tan evidentes que no puede seguir cerrando los ojos ante las mismas" (4). Cal recordar, efectivament, que el Partit Comunista no feia -sinó aplicar la política del "tercer període" que havia estat aprovada en el VI Congrés de la IC, en 1928, si bé adoptada per una direcció que, amb Bullejos al front, augmentava tots els aspectes negatius d'aquesta política (5).

L'estratègia que el Partit Comunista va sustentar des de l'inici del període revolucionari obert el 14 d'abril de 1931, anava encaminada a la insurrecció immediata del proletariat -"revolució popular i democràtica"- amb consignes com la constitució d'un govern obrer i camperol i tot el poder pels soviets, que no solament no corresponien a la situació creada a Espanya sinó que encara es mantindrien invariables pràcticament durant tot el període que arriba fins a la revolució d'octubre de 1934 (6). La política per aconseguir aquest objectiu estratègic era la de "classe contra classe", que comportava -l'acusació als "socialfeixistes" i als "anarcofeixistes" -o "anarcotraïdors" o "anarcoreformistes"- de traïció al moviment obrer i a la revolució i de capitulació davant la burgesia (7).

L'Oposició Comunista que mantenia tota una altra estratègia i tàctica ben diferents no cessaria ni un moment de denunciar l'aventurisme de la política bullejista, que considerava nefasta pel desenvolupament de la revolució espanyola, com tampoc aturaria les seves crítiques quan en octubre de 1932 l'equip dirigit per Bullejos, Trilla, Adame i Vega, seria substituït pel de José Díaz, Dolores Ibárruri, Vicente Uribe, Jesús Hernández, etc... (8).

Fins a octubre de 1932, data en què l'equip que dirigia el Partit des de 1925 fou apartat de la direcció i exclòs de la Internacional (9), l'Oposició Comunista centraria les seves crítiques, a més de en aquests aspectes assenyalats, en un altre aspecte tàctic que, com hem vist, era considerat com d'una gran importància pel moviment obrer: es tracta de les posicions sindicals que sostenia el PC, que el menen, en un primer moment, a crear un "Comitè de Reconstrucció de la CNT" -en juliol de 1930- i més tard a constituir la Confederació General del Treball Unitària, a finals de juny de 1932. Davant el fet consumat de la creació d'una nova central sindical, - l'Esquerra Comunista denunciaria el crim escissionista que la nova central suposava, i així mateix, posaria en evidència -quina era la interpretació i concreció pràctica de la unitat sindical que deia defensar el Partit Comunista (10). Un manifest del Comitè Executiu de l'Esquerra Comunista, datat a Madrid el 5 de juliol de 1932 es pronunciaria en el mateix sentit (11).

Altrement, i al mateix temps que acusava el burocratisme del Partit, com un mal congènit del stalinisme (12), presentava la necessitat de crítica i la llibertat de discussió, com una de les fonamentacions bàsiques del marxisme. Andreu Nin escriuria al respecte:

"El mayor peligro que el stalinismo representa para el comunismo radica precisamente en su aversión

a la crítica, en su tendencia a sustituir el análisis y la crítica, que constituyen el alma del marxismo, por un dogmatismo cerrado, de fórmulas hechas que seca las fuentes de la investigación y convierte a los militantes en una especie de cofrades de una orden mística, en autómatas sin raciocinio ni iniciativa, en simples ejecutores de las órdenes de un Cónelave, único poseedor de la verdad, que piensa por ellos. En este sentido el stalinismo puede ser considerado como una tendencia antimarxista.

(...) El partido del proletariado no ha de ser un club de discusión ni una organización en la que tengan cabida todas las tendencias y cada cual obre como mejor se le antoje, sino un arma para combatir y, por consiguiente, homogénea desde el punto de vista ideológico y basado en una disciplina férrea. Pero esta disciplina no ha de tener un carácter mecánico, sino que ha de ser el resultado de la crítica y de la discusión libres de todos los problemas importantes. Libertad de discusión : unidad de acción. Un partido en el cual no se discuta, en que sus miembros se limiten a aplicar una política en cuya elaboración no han intervenido, no es un partido revolucionario, y en todos los momentos decisivos fallará inevitablemente" (13).

Aquesta actitud crítica va anar acompanyada en tot moment per una política d'apropament i de solidaritat que no tenia altre objectiu que el que ja s'havia fixat genèricament l'Esquerra Comunista : unificar les files comunistes espanyoles i retornar al Partit Comunista els principis leninistes i la democràcia interna.

Ja en data del 21 de març de 1931 havia enviat una circular a la Federació Comunista Catalano-Balear i al Partit Comunista, en la que expressava la necessitat de celebrar un Congrés d'unificació de totes les tendències comunistes, preparat democràticament (14). El tema del Congrés d'unificació comunista ocuparia el centre d'interès de l'Oposició durant tot 1931 i bona part de 1932. En agost de 1931 l'òrgan teòric de l'Oposició espanyola publicava una resolució del radi

comunista de Bunyol (País Valencià), datada el 10 de juny de 1931 i favorable al Congrés d'unificació, i la convocatòria en el mateix sentit que féu el BOC, també en el mes de juny del mateix any (15). En el mes de setembre, remetia una carta al Comitè Executiu del PCE i a la Federació Catalana en la que insistia sobre "la necesidad de unificar el comunismo español, convocando un Congreso nacional de unificación en el que tengan representación todos los grupos y fracciones comunistas hoy existentes", afegint textualment que "haremos responsables del desastre, el cual puede suponer un retroceso en la marcha de la revolución española, a quienes por ceguera o mala fe se oponen a la unificación de las fuerzas comunistas en España" (16). Insistia sobre el mateix en els mesos de setembre (17) i de novembre de 1931 (18). I encara en el mes de gener de 1932, enviava una carta al Comitè Executiu del PCE en la que, al mateix temps que remarcava la necessitat d'unificar les forces comunistes disperses, demanava que se'ls concedís assistir al proper Congrés que havia de celebrar el Partit Comunista -es tracta del IV Congrés, iniciat a Sevilla el 17 de març de 1932- amb veu consultiva per a poder exposar les seves posicions (19).

Per altra banda, l'actitud de l'Esquerra Comunista respecte al Partit s'evidenciava a través de les repetides protestes contra la repressió amb què la República actuava contra el comunisme (20), i per les seves sollicituds d'actuació conjunta, com la que havia fet, per exemple, en octubre de 1931, per tal de preparar conjuntament la commemoració del catorzè aniversari de la revolució russa (21). En un altre sentit, trobem la proposta que en març de 1932 firmaria Henri Lacroix pel Comitè Executiu de l'Oposició Comunista de celebrar una controvèrsia pública entre el Partit Comunista i l'Oposició (22). La controvèrsia fou iniciativa -

del Partit Comunista de Biscaia i havien d'intervenir per part de l'Oposició Andrade, Lacroix i Nin. De totes maneres, no s'arribaria a celebrar mai (23).

Quina fou, en l'etapa "bullejista", la posició del Partit Comunista respecte l'Oposició? Ja abans del mes d'abril de 1931, un òrgan del Partit Comunista tractava als membres oposicionistes de "renegados que la Rusia soviética expulsó de su suelo" (24), caracterització que pocs dies després -- concretaria un noçfit del Partit Comunista -- el dibuixant Helios Gómez, que després de sortir de la CNT i passar una breu temporada per la Federació Comunista Catalano-Balear, s'integraria dins el PCE-- amb els següents termes :

"En primer término la integran en su mayoría elementos que nunca pertenecieron al partido, razón por la cual están incapacitados para toda crítica sensata y documentada, proceden y piensan, a impulsos de cuatro renegados de ambiciones insatisfechas, que por su labor, más que aspirantes a líderes hacen pensar en aspirantes a policías. Además esta requitica "oposición" es una mezcla pintoresca de indefiniciones, donde el despecho no sabe cómo disfrazarse y unas veces se nos aparece -- con traje de Trotskista, otra de anarquista o de republicano, aunque al final, por esa ley de gravedad ineludible que tienen todos los monigotes de cabeza hueca y pies de plomo, caen mostrando lo -- que fatalmente no pueden ocultar. Lo que en realidad es el motor de su actividad : "El Estómago" (25).

Sobre les diferències estratègiques d'aquesta primera etapa existents entre l'Oposició --que encara no s'havia constituït oficialment-- i el Partit, no es dubtava en afirmar -- que el programa sustentat per Nin era "el programa de la contrarrevolució en España. Y en este programa aparece toda la naturaleza mencheviqui del trotskismo" (26); i encara s'afirmaria que els trotskistes, juntament amb socialistes i anarquistes eren agents de la burgesia republicana en el camp obrer (27).

Realment, una vegada proclamada la República aquesta posició inicial no canviaria en absolut. Les crítiques del Partit Comunista contra l'Oposició es fonamentaren més pel fet del seu "trotskisme", que no pas amb arguments polítics seriosos. En el mes de juny de 1931, el propi Ballejos escriuria un article en el que especificava que el Partit Comunista havia de lluitar contra tots els grups d'ideologies "pequeño burguesas y contrarrevolucionarias dominantes en la clase obrera y los campesinos" i feia una crida perquè "la lucha contra el trotskismo se coloque en lugar preferente" (28).

En 1932, el propi Ballejos intentaria una sistematització de les divergències existents entre el Partit Comunista i l'Oposició en un fullet on, sota el títol de El Partido Comunista y el trotskismo (29), estudiava el trotskisme com a "tendencia socialdemócrata contrarrevolucionaria" (30), terminologia que, amb lleugeres variacions, utilitza al llarg de tota l'obra. En tractar de la tàctica que l'Oposició propugnava en la revolució espanyola no dubtava en qualificar-la de "posición de oportunismo de derecha" (31), i quan parlava de l'actitud de l'Oposició en relació al Partit Comunista i al Congrés d'unificació que aquella propugnava, Ballejos escrivia "que no es ~~si~~ una maniobra hipòcrita para debilitar al partido, puesto que (...) los mismos trotskistas reconocen que su misión principal consiste en combatir al partido comunista". Així, si es tractava de constituir un Partit Comunista "fuerte y consciente(...) la tarea de la formación de un partido semejante sólo puede ser realizada rechazando las proposiciones de los trotskistas" (32).

A nivell pràctic, el rebuig "ballejista" contra el trotskisme es manifestà per la seva política d'expulsions,

que, en realitat, era la mateixa que propugnava la Internacional Comunista.

El IV Congrés del Partit Comunista d'Espanya suposaria l'inici del progressiu esllavissament de la direcció presidida per Bullejos. Les dues cartes obertes que el Comitè Executiu de la III Internacional havia escrit contra Bullejos des de la proclamació de la República (33), feien preveure quina seria la fi d'aquesta "direcció sectària", com denominaren a Bullejos-Trilla-Adame i Vega, a partir de la crisi oberta en agost de 1932 -arrel del pronunciament fracassat de Sanjurjo- que acabaria amb l'expulsió dels esmentats i amb el canvi de direcció, en octubre de 1932 (34).

La posició que l'Esquerra Comunista adoptaria davant aquesta crisi aniria adreçada en dos sentits: crítica als mètodes utilitzats per a resoldre-la i contra la política de la Internacional Comunista; i intent d'apropament a la nova direcció. En un article publicat pocs dies després -del desenllaç definitiu de la crisi, Juan Andrade posava de relleu que "Trilla-Bullejos son víctimas ahora de los mismos métodos que durante su omnipotente dominación llevaron a cabo, como servidores leales del stalinismo. Pero lo mismo que en el pasado nos alzábamos una y otra vez contra semejantes procedimientos puestos en práctica por el grupo sectario, en el presente protestamos igualmente contra ese empleo, que llamamos ligereza, para no calificarlo de otra manera, de la palabra traidor" (35). Aquesta denúncia als mètodes de la Internacional era també una denúncia a la seva política, ja que el "grup sectari" no havia fet sinó seguir les directrius del Comitè Executiu de la Internacional:

"A través de la resolución sólo se ve el propósito de un desencadenamiento de responsabilidades sobre el grupo sectario; pero brilla por su ausencia la exposición sistemática de los errores

y su natural conclusión : la política a desarrollar en el futuro. A fuerza de galicismos desaparece el contenido político para quedar en una mera resolución de acusaciones personales. Es que, en realidad, los errores del grupo sectario no son suyos : son del C.E. de la I.C., que en este momento, y como en otros países, tratan de eludir su grave responsabilidad política, sacrificando al grupo sectario, que durante mucho tiempo le ha servido fielmente" (36).

A continuació Andrade posava de relleu les proves de confiança que el Comitè Executiu de la Internacional havia donat respecte al grup dirigent ara expulsat i l'aprovació que havia fet de la seva política. També destacava que moltes de les crítiques que ara es feien a l'antiga direcció del PCE eren les mateixes que ja havia fet l'Esquerra Comunista.

Aquests mateixos aspectes , i sobretot la influència de les directrius de la Internacional en la política de la direcció del P.C., eren denunciats en una Resolució del Comitè Executiu de l'Esquerra Comunista, aprovada en aquestes mateixes dates (37). Per l'Esquerra Comunista no hi havia dubte de què tota la política del Partit Comunista espanyol havia estat dictada per la Internacional.

Suposava un viratge a la política del PCE el canvi de la seva direcció? L'article esmentat d'Andrade evidenciava la desconfiança de l'Esquerra Comunista davant el pretés viratge. La crisi no radicava tant en una o altra direcció, sinó en la política del stalinisme : "Se hace una farsa de arrepentimiento para enmubrir la misma política, liquidar un equipo gastado e incurrir en los mismos errores. De nada servirá remozar la fachada del Partido español; es el edificio internacional del stalinismo el que se viene a tierra, y se ha demostrado como insensible para la causa de la revo-

lución mundial. Estas maniobras periódicas para calmar el descontento de la base han caído ya en el más espantoso -desarreglo" (38). I en la Resolució que aprovà el Comitè Executiu de l'Esquerra Comunista es deia textualment que "la crisis (del Partit Comunista) sólo podrá ser resuelta cuando el Partido recobre el dominio de sí mismo, trace su política democráticamente y gobierne sus destinos" (39).

En aquest sentit es concedia gran importància a la incorporació de l'Esquerra Comunista en el si del Partit, — doncs aquesta incorporació "será la señal segura y la garamtía de un viraje completo, del cual saldrá el Partido, no reconstruido, sino unificado sobre firmes bases democráticas" (40). L'Esquerra Comunista iniciaria així una política d'apropament a la nova direcció del Partit Comunista per intentar els objectius que eren en realitat els fonaments existencials de la seva actuació. En la carta que Nin, com a secretari general, enviaria al Comitè Central del Partit Comunista es demanava l'ingrés en bloc de l'Esquerra Comunista dins el PCE, i s'insistia en la qüestió de la necessària unificació :

"Ya sabéis que para convertir al Partido en lo que debe ser, la vanguardia indiscutible del proletariado, creemos indispensable un Congreso de unificación, donde se corrijan los errores, se elabore una política por medio de una intensa labor colectiva y salga de allí el Partido Comunista unificado y organizado democráticamente que necesita el proletariado. Como estamos tan firmemente decididos a conseguir este objetivo, no regatearemos sacrificios y daremos todos los pasos — que puedan significar un avance en tal sentido. — Nosotros estamos dispuestos a aceptar el ingreso en bloque en el Partido (prometiéndolo y exigiéndolo el respeto más estricto de los acuerdos de la mayoría), aunque ello de por sí no resuelva plenamente la crisis del Partido. Pero sería éste un paso importante para ir al Congreso de unificación" (41).

El nou canvi de direcció no suposaria, però, un viratge en les directrius polítiques del Partit Comunista, ni un canvi de postura en relació a l'Esquerra Comunista d'Espanya. Si bé segurament motivaren una transformació de la seva estructura orgànica i del seu funcionament intern (42). Com a afirmat Juan Andrade, "el nuevo equipo, el de José Díaz, que dirigió desde 1932 el Partido, seguía una táctica similar a la del "grupo sectario", porque en su extremismo era la misma de la Internacional" (43), tàctica que no es començaria a rectificar fins a 1934, quan s'iniciava un altre viratge de la línia política de la Internacional, que quedaria concretat oficialment en els acords del seu VII Congrés d'agost de 1935.

Així, és molt significativa la postura que prendrà el Partit Comunista, a partir de gener de 1933, quan es comença a parlar entre les organitzacions obreres espanyoles del Front Únic. La posició del Partit Comunista en relació al Front Únic evidencia abastament l'esquerranisme que encara anava sustentant la nova direcció, i l'aventurisme de la seva política (44). Vicente Uribe, un dels dirigents de la nova direcció, en referir-se al Front Únic que proposava Maurin, escrivia que aquest interpretava el Front Únic "como - la entrada en la IU de todos los renegados internacionales, de los trotskistas contrarrevolucionarios, de toda la escoria arrojada de la IC" (45), terminologia que no tenia res d'envejar a la que ja utilitzava l'antiga direcció, i que encara mantindria posteriorment (46).

Quan en el mes de desembre de 1933 -després del triomf radical-cedista en les eleccions de novembre- es constitueix l'Aliança Obrera de Catalunya, els comunistes catalans -organitzats dins el PC- la qualificaran com "una maniobra de -- traïdores contra el frente único revolucionario de los tra-

bajaadores" (47), posició que anirà sostenint fins a ben -
 entrat 1934 tota la premsa del Partit. El seu concepte so-⁽⁴⁸⁾
 bre el front únic era que aquest només s'havia de realit-
 zar "per la base", sense que fossin necessaris contactes i
 acords entre les direccions dels Partits (49). Fins el mes
 de setembre de 1934, en vigílies de la revolució d'octubre,
 el PC no rectificaria la seva política. Un Ple del seu Comitè
 Central, celebrat en aquest mes, decidiria ingressar a les
 Aliances Obreres, si bé conservant la seva interpretació so-
 bre el Front Unic (50).

L'Esquerra Comunista denunciaria l'actitud del PC, en
 les dues etapes que caracteritzen la seva posició respecte
 a les Aliances Obreres. Així, en la primera etapa posarà -
 de relleu que la manca d'independència orgànica i estratè-
 gica del PC el porten a adoptar una tàctica sectària, de -
 marginació de les masses, en llençar la seva consigna de -
 "front únic per la base" (51). Més tard afirmaria que la -
 raó per la qual el PC descartava a les Aliances Obreres de
 tota possibilitat de front únic era la presència en elles -
 de l'organització trotskista espanyola (52).

Quan a partir de l'estiu de 1934, el Partit Comunista
 inicia el seu viratge tàctic, en intentar un pacte amb el
 Partit Socialista, l'Esquerra Comunista, al mateix temps -
 que saludaria el viratge, el denunciava com una maniobra -
 unilateral que pretenia marginar la resta d'organitzacions
 (53). I, finalment, en setembre de 1934, quan el PC decideix
 la seva entrada a les Aliances Obreres, Andrade donà un toc
 d'atenció perquè això no suposi l'aprofitament d'aquesta -
 plataforma política per a posteriors maniobres, doncs "no
 puede admitirse de ninguna manera que quiera imponer condi-
 ciones en lo referente a las fuerzas que a las Alianzas han
 de pertenecer o tienen derecho a representación" (54).

Sens dubte, el temor d'Andrade es referia a la intencionalitat política del Partit Comunista, de voler excloure i eliminar el trotskisme com a força i tendència organitzada del moviment obrer espanyol. De 1930 a 1934 no havien canviat en absolut els pressupòsits que determinaren la caracterització del "trotskisme" per part del "comunisme oficial", ni les seves mútues relacions.

L'ESQUERRA COMUNISTA D'ESPANYA I EL BLOC OBRER I CAMPEROL

Si aspres i irreconciliables foren les relacions entre l'Esquerra Comunista i el Partit Comunista, no menys ho serien entre aquella i la Federació Comunista Catalano-Balear i el Bloc Obrer i Camperol, que dirigia Maurin.

Ja hem estudiat les relacions cordials que en un primer moment havia mantingut Nin amb la Federació, les ansies de Trotski de que Nin organitzés l'Oposició espanyola i les seves suspicàcies en el que feia a les relacions Nin-Maurin. Actitud molt semblant a la que adoptaran els oposicionistes madrilenys i que motivà, una vegada ja proclamada la República, la ruptura definitiva entre la Federació Catalana i Nin. Hem vist també l'aspecte pràctic d'aquesta ruptura quan la Federació expulsa de les seves files al grup d'oposicionistes d'esquerra que militava dins la Federació.

Quin era, però, el nucli de les dissidències, i en quin moment es produeixen aquestes? S'ha posat de relleu, ja, que fins el moment de la proclamació de la República, existia una coincidència entre Maurin, Trotski i Nin, en quant a l'estratègia general que calia seguir, davant el procés revolucionari espanyol, i quenomés després de proclamada la República la Federació Comunista Catalano-Balear s'apartaria subs-

tancialment de les directrius dels trotskistes espanyols i del propi Trotski (55).

En aquests punt, cal destacar dos aspectes que ja hem tractat : les relacions que mantenia Maurin amb la Internacional Comunista, per intentar desplaçar Bullejos de la direcció del PCE i evitar així la ruptura entre la Internacional i la Federació Catalana; i la plataforma política amb la qual Nin fonamentava la seva col.laboració amb la Federació, en voler capitalitzar-la sota les directrius de l'Oposició. La contradicció que inevitablement comportaven aquests dos aspectes per Maurin, provocaria en dates molt primerenques la ruptura entre Nin i Maurin. Davant les dues opcions polítiques ben diferents que se li oferien, Maurin es decidiria per l'alternativa de la Internacional, però, contradictoriament, volia solucionar la crisi del Partit Comunista espanyol, amb un programa de reforma orgànica del Partit que coincidia fonamentalment amb el del trotskisme. I això provocaria també, més tard, la seva ruptura amb la Internacional. Malgrat tot, és comprensible que en el període que va de març-abril fins a juliol de 1931 -data aproximada de la ruptura entre Maurin i la Internacional (56)- la Federació catalana es separi de les directrius tàctiques que presentaven els trotskistes, i n'adopti les de la Internacional. No en va es presentaria a les eleccions municipals -d'abril de 1931, sota la consigna de "classe contra classe", que caracteritzava el "tercer període" de la Internacional (57).

Quan Maurin es separa definitivament de la Internacional i es manté al marge de la polèmica que enfronta "stalinistes" i "trotskistes", intentarà la fixació d'unes línies programàtiques que evidencin la seva separació tant del Partit Comunista com de l'Oposició d'Esguerra, presentant-se, així, com una "tercera opció" nacional, independent de dogmes

i ortodoxies. I aquestes línies programàtiques l'obligaran a seguir una tàctica en molts moments confusionista i vacil·lant, sobre la que es centraren les crítiques més importants de l'Oposició, i també les de Trotski.

Els primers passos de les diferències entre l'Oposició i el ja constituït Bloc Obrer i Camperol es produiran arrel de la qüestió del Congrés d'unificació de les forces comunistes. L'esmentada carta que el dia 24 de març de 1931 l'Oposició -que encara no s'havia constituït oficialment- envia va a la Federació Comunista Catalano-Balear deia així :

"Camaradas : La Sección Española de la Oposición Comunista Internacional de Izquierda se dirige a vosotros rogándoos que, en honor a la verdadera democracia comunista que todos decimos defender, publiquéis en vuestro semanario "La Batalla" la presente carta, en la que exponemos las conclusiones que siguen y las cuales concretan exactamente nuestro criterio referente a la idea de la celebración de un Congreso de los comunistas españoles :

1º. Tal Congreso (que es en absoluto indispensable para la buena salud y crecimiento del comunismo español) ha de tener el carácter de Nacional y de Extraordinario.

2º. En ese Congreso Nacional y Extraordinario han de estar legitimamente representados los grupos y fracciones del movimiento comunista español.

3º. En dicho Congreso, y por medio de la verdadera democracia comunista, han de establecerse las bases para la urgente reorganización del Partido Comunista. El Congreso nombrará de su seno las comisiones y comités que estime necesarios para velar por el cumplimiento de los acuerdos que en él se adopten.

4º. Después del Congreso Nacional y Extraordinario se celebrarán Congresos regionales y locales de reorganización, base indispensable para la formación de un verdadero partido comunista, y

5º. Una vez reorganizado el Partido sobre las bases democráticas antes expuestas, será cuando procede, en buena regla comunista, convocar un Congre-

so ordinario del Partido Comunista Español.

Saludos Comunistas

EL COMITE" (58).

La Federació no solament no donaria publicitat a aquesta carta, en cap dels seus òrgans de premsa, sinó que un mes més tard, ella publicava una altra nota, agafant ~~la~~ suggeriment de l'Oposició, però modificant un aspecte important: després d'assenyalar la necessitat del Congrés d'unificació afegia que "la Federación Comunista Catalano-Balear invita a todos los comunistas a enviar su adhesión a esta proposición.

Tan pronto como se haya recibido un cierto número de adhesiones se constituirá una Comisión encargada de organizar el Congreso" (59).

La reacció de l'Oposició fou la d'estar d'acord amb la crida, però, refusant, en canvi, que sigui la Federació qui nomeni la Comissió encarregada de preparar el Congrés:

"La Oposición quiere que esa Comisión o Comisiones las nombre un Congreso Nacional y Extraordinario; quiere que sean todos los comunistas españoles los que, debidamente representados, nombren esa Comisión o comisiones y no que ese nombramiento sea privativo de un grupo como propone la Federación Catalano-Balear. Por este procedimiento sólo se conseguiría que la Federación ejerciera la dictadura en esa Comisión y que por lo tanto, volviéramos después de un gran rodeo a caer en los mismos defectos burocráticos y dietatoriales que combatimos y que queremos corregir en el citado Congreso" (60).

Aquest punt de discrepància, aparentment formal, esdevindrà progressivament una de les divergències més importants entre l'Oposició i el Bloc Obrer i Camperol, fins a l'extrem de què en el moment àlgid de les dissidències, l'Oposició acusaria a Maurin d'enemic i sabotejador de la unitat comunista (61).

A principis de juny de 1931, les divergències entre l'Oposició i Maurin es manifestaran ja públicament i d'una manera

irreconciliable. El dia 8 Maurin donava una conferència a l'Ateneu de Madrid (62), on exposava el programa polític del Bloc Obrer i Camperol. I a l'endemà, Nin en pronunciava una altra rebatent punt per punt tot el que havia dit Maurin a la vigília. Pocs dies després Trotski es manifestarà també contra el confusionisme de Maurin (63), i a principis de juliol recomenava als seus partidaris de Catalunya que "ellos deben manifestarse mediante una crítica clara, abierta, precisa; una crítica que no oculte nada sobre la política de Maurin, de esa mezcla de prejuicios pequeño-burgueses, de ignorancia, de "ciencia" provinciana y de marmullería política" (64). I en el mes de setembre Nin escriu el seu primer article llarg i documentat sobre el confusionisme polític del Bloc Obrer i Camperol (65). Quines -- eren les acusacions de l'Oposició a Maurin?

En primer lloc, l'Oposició acusaria a Maurin per la seva posició orgànica, en voler-se mantenir al marge de les opcions comunistes existents tant a Espanya com internacionalment, fet que obligava a Maurin "a adoptar una orientación política que si se aleja de los stalinianos y de la oposición de izquierda, an cambio se acerca a la izquierda pequeña burguesa" (66). I considerar que Espanya ha de fer la seva revolució, una "revolució nacional", autòctona -- com ha via exposat a l'Ateneu de Madrid -- no era sinó "una transplatación deformada de la teoría estaliniana antimarxista del socialismo en un sólo país, una concepción cuyo espíritu oportunista encierra graves peligros para la causa del proletariado" (67).

Aquesta concepció "original" de Maurin el menava, segons Nin, al plantejament de tàctiques totalment errònies, com -- serien les seves concepcions sobre les Corts Constituents -- en sostenir Maurin que la revolució democràtica havia d'ésser obra d'una Convenció nacional dirigida per elements avançats de l'Ateneu de Madrid (68)--; les concessions que el BOC fa a la petita burgesia radical per tal d'atreure-se-la; la seva